

El manuscrit de la Vulgata de la catedral d'Urgell,

per Mn. PERE PUJOL I TUBAU, prev.

NOTA PRELIMINAR. — Entre els manuscrits de remarcable importància que guarda l'antiga biblioteca del Capítol d'Urgell, es compta la interessant col·lecció dels Llibres sagrats o Vulgata llatina que anem a estudiar. Constitueix, sens dubte, l'exemplar més antic de la Bíblia que existeix a Catalunya, d'una ascendència superior, com a text, a la data de la seva material execució, anteriorment a l'any 1000.

Malgrat que la nostra terra romangué bastant allunyada dels grans centres culturals de l'Espanya visigòtica, la seva civilització, no gens menys, arribà a influir, sota diversos aspectes, la nostra primitiva cultura medieval. Certament, no foren estranys a la nostra gent els grans doctors del cicle visigòtic, els quals, com sant Isidor de Sevilla, meresqueren, durant llarg temps a casa nostra, l'homenatge fervorós de la reproducció dels seus treballs literaris. La mística exposició del llibre sagrat del Càntic dels Càntics, deguda al nostre bisbe sant Just (527-546?), és un testimoni eloqüent del conreu de les sagrades lletres en el nostre país.¹ Apar, així mateix, cosa demostrada que serví la nostra terra (singularment les contrades pirenenques, nucli central i racer de la Septimània) de vehicle de transmissió de la civilització visigòtica als extensos dominis francs. El Pireneu, més que una frontera, fou tostemps una ampla via de comunicació de Catalunya amb el Llenguadoc.²

Mes, anteriorment al període carolingi, són insignificants les clarícies referents a l'ús de la sagrada Bíblia en les nostres comarques. Paral·lelament a la reconstrucció de les nostres primitives esglésies i monestirs després de la invasió musulmana, apareix en la nostra terra l'existència dels llibres sagrats, gairebé sempre sota l'aspecte de text litúrgic. Tota la producció literària de l'època porta inconfundiblement l'empremta monacal; com un ressò llunyà del renaixement carolingi, el Text sagrat penetra en la *Marca Hispànica* sota la forma humil de manual adaptat a la pregària

1. MIGNE, *Patr. lat.*, 67, col. 967 i ss.

2. BERGER, Samuel, *Histoire de la Vulgate pendant les premiers siècles du Moyen âge*, ps. 26, 61 i 73 (París, 1893). Cf., també, NICOLAU D'OLWER, *Fèlix, bisbe d'Urgell*, p. 6 (Barcelona, 1910).

litúrgica, present excels i magníficent de la paternal sol·licitud de Carlemany i del treball fecund dels seus savis. Alternant rústicament amb els donatius de terres ermes i de conreu, arbres i bestiar, els nostres primerencs reconestructors, majorment quan l'obra rep avinentment l'impuls d'algun clergue, tenen cura especial a dotar la nova església d'alguns llibres o manuals per al seu ús litúrgic, a mesura de llurs possibilitats. Les consagracions primitives, efectuades en les alteroses contrades del Bergadà i Alt Urgell, en la segona meitat del ix.ⁿ i primera del x.ⁿ segles, ens proporcionen, sobre el particular, algunes dades. En l'acte solemne de la consagració de sant Martí de Saldes, feta pel bisbe d'Urgell Wissad I, a 8 de desembre de l'any 858, el prevere Daniel fa consignar la seva donació de dos llibres : «Ego Danihel, presbiter, dono duos libros, manuale et psalterium...».¹ Després de l'adjudicació dels béns materials, en el document de consagració de l'església de sant Fruitós d'Eguils, acomplerta pel bisbe d'Urgell Nantigís, el dia 8 de maig de l'any 900, el prevere Deodat, el seu edificador, consigna en aquell les següents joies bibliogràfiques : «...et ipsum meliorem antiphonarium, et ipso missale qui est novo mistico et evangeliorum disposito, et sermonario, et cronica, et imnorum, et ordo toletano...».² En l'escriptura de consagració de sant Julià de Canalda, de 17 de febrer de l'any 901, feta pel mateix bisbe de l'anterior, ve consignat el donatiu que fa el diaca Kampinus, de : «...libros III, missalem, lectionarium et antiphonarium...».³ Dóna el bisbe consagrant, que és el mateix prelat Nantigís, en l'acte de dotació de sant Pere d'Escales, en la vall de Lord, atorgada a 3 de desembre de l'any 913 : «...sic dono libros, idest, missale, lectionario, antiferuario, psalterio, evangeliorum disposito...».⁴ En l'escriptura de consagració i dotació de sant Miquel de Ponts, damunt el riu Valira (avui Farga d'En Moles), feta pel bisbe d'Urgell Rodolf, a 31 de desembre de l'any 940, el prevere Christianus, el seu reconstructor, li adjudica : «...et dono ibidem libros lectionarios II, antimphanarios II, et missale I optimo, et passionario I, et duo locorum misticum, et Job, Judi[t], Tobi, et Machabeorum, et humiliario I, et sermonario I, et psalterios II, et ymneros II...».⁵ Per últim, en la solemnitat de la consagració de sant Miquel, del lloc anomenat «Paradiso», en el comtat de Cerdanya, feta pel bisbe d'Urgell Wissad II, a 30 de gener de 948, el prevere Estefredus féu la donació següent : «Denique in Dei nomine, ego Estfredus, presbiter, dono ad ipsas ecclesias antifonario I, missales III, lectionarios IIII, psalterios II...».⁶

Les nostres esglésies disposen d'un major cabal bibliogràfic en la segona meitat del x.ⁿ segle. Entre les donacions de llibres (les quals sovintegen cada dia més i en major nombre) apareixen les col·leccions parcials de llibres sagrats, formant grups

1. Arxiu Capítular d'Urgell, pergamí original.

2. *Ibid.*, *id.*

3. *Ibid.*, *id.*

4. *Ibid.*, *id.*

5. *Ibid.*, *id.*

6. *Ibid.*, *id.*

homogenis, com, per exemple, tots els profetes en un sol volum; i en alguns llocs afortunats, on la protecció comtal és més palpable, l'església restaurada s'enriqueix amb la possessió d'un exemplar de tota la Bíblia, anomenada, en l'alta Edat mitjana, *biblioteca*.

Mitjançant la noble intervenció del comte Borrell, l'any 952, el bisbe Wissad II consagra l'església en honor de sant Feliu i sant Martí, del lloc de Ciutat (la *Civitas fracta*, fogar del *Vicus urgelli*, la nostra Seu d'Urgell), la qual encomanen al prevere Seniofred. En fer recompte dels seus béns, consignen laconicament: «Et sunt ibidem libri biblioteca 1, et alios libros x.^m et vii.^m...».¹ Intervinent els mateixos comte i prelat, l'any 960 fou instituïda la vida monàstica en la canònica de sant Pere d'Escales, que havem trobat més amunt. El prevere Francemir, gran propulsor d'aquesta transcendental reforma, adjudica els llibres següents a la novella comunitat: «...et dono ad sancti Petri libros Eptatico 1, Appocalipsin, et Actus Apostolorum, et Regum, et Sapientia Salomonis, disposito 1, passionario 1, chanano 1, missale, lectionario, antiphonario in uno volumine, psalterio 1, prosario 1, et Profetarum 1...».²

Seria per aquests mateixos temps que la catedral d'Urgell, l'església mare del bisbat, tan generosament dotada de tota mena de béns, així de procedència humil com poderosa, veuria créixer la seva biblioteca amb l'important manuscrit de la Bíblia que és objecte del present estudi. Sens dubte comptava ella una de les dues que, segons la nota-inventari de l'any 1147, existien en la llibreria del Capítol: «Hec sunt memoria librorum sancte Marie Sedis. Primitus quidem bibliothecas 11...»;³ la mateixa *Biblia gran*, segurament, de què ens parlen els capitulars del xv.ⁿ segle.⁴

Són molt comptades les referències que de la nostra Bíblia donen els autors moderns. Fou inventariada per primera volta entre els papers del publicista francès Esteve Baluze, recopilador dels materials provinents de l'arquebisbe Pere de Marca en la seva missió històrica a Catalunya.⁵ Villanueva li dedica unes poques ratlles, que donen del manuscrit una idea molt imperfecta.⁶ Finalment, un article de recent

1. Arxiu del Seminari Conciliar d'Urgell, cart. de Tavèrnoles, f. 7, d. 17.

2. Arxiu Capitular d'Urgell, pergamí original. Cf. VILLANUEVA, *Viage literario*, xii, ap. x.

3. PUJOL i TUBAU, Mn. Pere, *De la cultura catalana mitj-aval. Una Biblioteca dels temps romànics*. («Estudis Universitaris Catalans», vol. vii. Barcelona, 1913.)

4. A 31 d'agost de 1469, l'ardiaca de Berga, Mn. Joan Font, junt amb altres volums de l'Arxiu, guardava aquesta Bíblia en el castell de Montferrer, a una hora de la present ciutat, que els capitulars tenien com a lloc segur en hores de turbació. Sembla que hi romandria encara a 18 de setembre de 1470; mes, seria per aquests volts que fou tornada a l'Arxiu, escrivint el degà Baltasar Corts la següent nota: «Ha tornat [l'Ardiaca de Berga] los dits dos llibres e huna Biblia gran que hi ere romasa a Montferrer...» (*Liber Archivi ab anno 1455 ad 1468*, ff. 120 i 131.)

5. Aquest manuscrit és registrat sota el n.º 16 en el catàleg de l'antiga biblioteca del Capítol d'Urgell, fet en 1660 pel monjo de Cuixà, fra Guillem Costa (Bibl. Nac. de París, col. Baluze. Latín 18604.): «16 N.º—Biblia sine principio et fine, duabus partibus disjuncta, pergameneo multum longo et lato. Continet plusquam 400 fol.»

6. *Viage literario*, xi, 175. Diuen així: «Poseen también una buena Biblia dividida en dos vols. fol. max. ms. a mediados del siglo xi o principios del siguiente. La mayor parte de los libros sagrados tienen otra división de capítulos y mucho más largos que la actual; en otros se escribe el texto seguidamente, sin división alguna.»

publicació, ens assabenta que l'exemplar urgellità de la Sagrada Escripura ocupa un lloc en l'inventari dels manuscrits bíblics espanyols, dregat per la comissió benedictina de revisió de la Vulgata, creada a Roma l'any 1907 pel papa Pius X. Sembla que el nostre exemplar hauria estat objecte d'alguns clixés.¹

DESCRIPCIÓ. — El manuscrit urgellità de la Vulgata comprèn actualment dos volums in foli, de grossa grandària, enquadernats en tapes de cartró, folrades de pergamí, durant la primera meitat del xvii.ⁿ segle, a semblança d'altres manuscrits del mateix Arxiu. Són 110 + 220 + 4, total 334 fulls sense numerar, que amiden 352 × 503 mm. Seria el seu format regular, en quaderns de vuit i quatre fulls. Els quatre fulls darrerament esmentats, fa alguns segles que deixaren de formar part del cos del manuscrit: foren relligats al final del volum segon del cartulari l'any 1533.² Algun altre full escadusser s'és retrobat, adjuntant-lo en son lloc corresponent, com el que procedeix de la coberta d'una manual de *Rendas y Censals*, que porta la data de 1634.

No ens és pas arribat en el bon estat de conservació que fóra de desitjar. Taques, degudes a la humitat, l'enlletgeixen arreu; i, el que és pitjor, la mà de l'home, a més d'arrabassar-li tants folis com es troben a mancar, n'ha escapat alguns altres, solament per la cobdícia d'aprofitar les tires en blanc de pergamí dels marges abundosos. Algunes mutilacions considerables sofrí el manuscrit en el text del Vell Testament: manca enterament el llibre del Gènesi, els vint-i-un primers capítols de l'Èxode, els catorze darrers del Deuteronomi i els deu primers de Josuè. Manquen, així mateix, els set darrers capítols del llibre primer i els quinze primers del segon llibre dels Reis. Són mutilats els quatre profetes majors i manquen enterament els dotze menors, així com, també, el llibre de Job, que els seguiria.³ Finalment, és mutilat el llibre dels Psalms, tant al començament (el primer llegible és el xxxi) com al final (acaba amb el cxxxix). És complet el text del Nou Testament.

Contindria, doncs, la col·lecció completa dels Llibres sagrats. Segueix en llur disposició, tant en l'Antic com en el Nou Testament, la tradició de sant Jeroni i d'Alcuí. La primera, que hom li retroba una ascendència siríaca,⁴ resta consignada en l'epístola a Paulí, la qual serveix de prefaci al major nombre de bíblies, i comença: «*Frater Ambrosius...*»;⁵ i la segona és l'emprada en el *Codex Paulinus*, el cèlebre manuscrit carolingi, la mateixa dels manuscrits franco-saxons, amb l'única diferència que en

1. LARRAÑAGA, V., S. J., *San Jerónimo y la Vulgata*. (*Razón y Fe*, t. 58, p. 452. Madrid, 1920.)

2. Vegeu la nota següent: «A xxviii de octubre [1533] a mestre Joan Riu, religador, per la religadura de dos llibres de Dotalies, iiii lliures; per un llibre de Concilis, ii lliures; del llibre *Uterus*, xx sous; per ii llibres blancs, ii lliures, dich viiii.^o lliures.» (*Liber Archivi ab anno 1520 ad 1534*, f. 323.)

3. BERGER, Samuel, *Histoire de la Vulgate pendant les premiers siècles du Moyen âge* (Paris, 1893). L'ordre dels llibres de la Bíblia en el ms. d'Urgell és el mateix que anota en el nombre 28 (p. 332).

4. *Id.*, p. 305.

5. Va inclosa en el nostre ms., f. 318 v.º.

el manuscrit urgellità l'Apocalipsi no segueix, sinó que precedeix immediatament, a sant Pau.¹

Ultra els corresponents sumaris i prologacions, propis de cada llibre, conté al final alguns altres textos l'assumpte dels quals no s'allunya de la Bíblia. Immediatament abans del Nou Testament existeixen dos folis, amb llur text a quatre columnes, o sigui el *Capitulare Evangeliorum*, que fa de tota la col·lecció dels evangelis que segueixen un indicador precís de totes i cada una de les lliçons corresponents a l'any litúrgic. Va reproduït al final, en forma d'apèndix. Dos tractats del nostre sant Isidor, que donen al manuscrit un remarcable sabor local, clouen la interessant col·lecció.

Tot el text és escrit a dues columnes, damunt pergamí bastant flexible, amb ratllat al punxó sec i marges espaiosos. Ordinàriament, porta escrit en uncial, al marge superior, el títol del llibre a què el text es refereix, tenint practicada, toscament en alguns indrets, al costat del títol, aquella senzilla decoració en forma de petit cor o fulles d'eura, reminiscència de les *hederae* decorant bellament els títols dels manuscrits dels segles anteriors.²

El nombre de ratlles, que és de quaranta set, apareix amb uniformitat en tot el manuscrit. La lletra del text, encara que amb lleus variants, respon a un mateix caràcter (fig. 25). Són en ella visibles dues grandàries: una, més petita, que és reservada als sumaris, i amb la qual és uniformement practicat el llibre dels Psalms; i l'altra, d'una grandària més regular, que és la usual de tot el text. En certs indrets la tinta ofereix un negre més viu, i pal·lideix notablement en altres. Els títols dels llibres (*incipit* i *explicit*) són constantment en capitals de color negre (un to més fosc i brillant que el de la lletra del text) o vermell, alternant ratlla per ratlla. Els epígrafs o rúbriques en mig del text acostumen a ésser en vermell. Presideix la primera ratlla una inicial de grossa grandària, la qual, a voltes, és acompanyada per uncials senzilles o capitals rústiques en tota la ratlla o ratlles (dues, i a vegades tres) que li segueixen.³ La divisió de capítols, usualment, ve indicada als marges per una xifra romana en vermell i per una uncial negra o vermella en el text. El caràcter majúscol i el color són els dos únics elements decoratius que exornen el manuscrit.

Hom es podrà fer càrrec del seu contingut mitjançant l'ordenada transcripció de cada un dels títols dels llibres de què consta.

Exode. F. 1.⁴ — «...bovem et dividunt pretium. Cadaver autem mortui inter se dispartient.» Exod., XXI, 35. (Correspon, en la numeració de capítols d'aquest text, al final del LIV.)

1. BERGER, *loc. cit.*, 332, 337 i 339. Aquesta desviació del grup dels mss. carolingis sembla que és deguda a la influència dels textos meridionals.

2. Vegeu: PUJOL I TUBAU, Mn. Pere, *El manuscrit de les Homilies de sant Gregori de la catedral de Barcelona*. (BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, v.) Barcelona, 1920. Amb una major perícia resta practicat en el ms. barceloní el tal motiu d'una manera constant.

3. Vegeu la fig. 25.

4. Malgrat no portar numeració, comptarem el nombre de folis per a major precisió i claredat en la descripció.

F. 7. — EXPLICIT ELLESMOTH || IDEST EXODUM.

LEVITIC. Id. — INCIPIUNT CAPITULA.

Id. v.º — EXPLICIUNT CAPITULA. INCIPIT VAIECRA || QUEM NOS LEVITICUM DICIMUS.

F. 16 v.º — EXPLICIT LIBER LEVITICUS QUI || HEBRAICE DICITUR VAIECRA. (És complet.)⁶

NOMBRES. Id. — INCIPIUNT TITULI VAIADAB || ID EST NUMERUM.

F. 17 v.º — INCIPIT LIBER NUMERI.

F. 30 v.º — EXPLICIT LIBER NUMERUM. (És complet.)

DEUTERONOMI. F. 30 v.º — INCIPIT CAPITULA LIBER || DEUTERONOMII.

F. 31 v.º — INCIPIT LIBER DEUTERONOMII.

F. 37 v.º — «...quam acceperis possidendam.» Deut., xix, 14. Acaba aquí.
(Mig full procedent de les cobertes d'un manual) : «...Moyses et sacerdotes levitici generis...» Deut., xxvii, 9; fins : «...et omnibus servis eius uni...» Deut., xxix, 2.)

JOSUE. F. 39. — «...quos tradidit Dominus Deus in manus vestras.» Jos., x, 19.

F. 43 v.º — EXPLICIT LIBER JOSUE BENNUN.

JUTGES. Id. — INCIPIUNT CAPITULA IUDICUM.

Id. — INCIPIT LIBER IUDICUM.

F. 52. — EXPLICIT SOPHTIM ID EST IUDICUM. (És complet.)

RUT. F. id. — INCIPIUNT CAPITULA.

Id. — INCIPIT LIBER RUTH.

F. 53. — EXPLICIT LIBER RUTH. (És complet.)

I REIS. Id. — INCIPIT PRAEFATIO || SANCTI HIERONIMI || PRESBITERI.

F. 53 v.º — EXPLICIT PROLOGUS.

F. 54. — INCIPIUNT CAPITULA REGUM LIBER I.

F. 55. — EXPLICIUNT CAPITULA. || INCIPIT LIBER REGUM PRIMUS.

F. 63 v.º — «...et non occideris me. Quis enim...» i Reg., xxiv, 19. (Resta aquí interromput, començant també mutilat el següent.)

II. F. 64. — «...dominus meus Rex...» ii Reg., xv, 21.

F. 68. — EXPLICIT SAMUHEL LIBER II.

III. Id. — CAPITULA LIBRI TERTII REGUM || ID EST SAMUHEL.

F. 69. — EXPLICIUNT CAPITULA || INCIPIT LIBER III REGUM || ID EST SAMUHEL.

IV. F. 80 v.º — EXPLICIT MALACHIM LIBER III. || INCIPIT HELIAS LIBER IIII.

F. 90 v.º. — EXPLICIT REGVM LIBER IIII. DEO GRATIAS.

ISAIES. Id. — INCIPIT PROLOGUS || ISAIE PROPHETA.

F. 91. — EXPLICIT PROLOGUS. || ITEM BEATI YSIDORI EPISCOPI PRAEFATIO.

Id. v.º. — ITEM BEATI YSIDORI || DE ORTU VEL OBITU EIUSDEM PROPHETA.

Id. — INCIPIT ISAIAS PROPHETA.

F. 103 v.º. — «...in luce populorum requiescet. Prope est...» Is., li, 5.

F. 104. — «...crescet mirtus...» Is., lv, 13. (Manca un full.)

F. 106 v.º. — EXPLICIT ISAIAS PROPHETA.

JEREMIES. Id. — INCIPIT PROLOGUS || HIEREMIE PROPHETA.

Id. — ITEM PRAEFATIO BEATI ISYDORI.

F. 107. — ITEM EIUSDEM DE ORTU VEL OBITU.

Id. — INCIPIT HIEREMIAS PROPHETA.

- F. 110 v.º. — «...Olivam uberem pulchram...». Jer., xi, 16. (Fineix el primer volum.)
- EZEQUIEL. F. 1. — «...versumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum...». Ezech., xli, 12.
- Id. v.º. — «...et offertis panes meos adipem et sanguinem...». Id., xlii, 7. (Aquest i els tres fulls següents són els intercalats al final del volum segon del cartulari.)
- F. 2. — «...usque ad annum remissionis, et revertetur ad principem...». Ezech., xlii, 17.
- DANIEL. Id. v.º. — EXPLICIT HIEZECHI || HEL PROPHETA. INCIPIT PROLOGUS || DANIELIS PROPHETAETAE.
- F. 3. — «...dixeruntque Nabuchodonosor regi : Rex in eternum vive...». Dan., iii, 9.
- Id. v.º. — «...et verbum regis inmutaverunt...». Id., iii, 95.
- F. 4. — «...et dona domus tue alteri da...». Id., v, 17.
- Id. v.º. — «...et ipse potentior erit prioribus et tres reges humiliabit...». Id., vii, 24.
- PSALMS. F. 111. — (És el primer del volum segon i és illegible a causa del fregadís i la humitat.)
- Id. v.º. — xxxi. ERUDID DAVID || xxxi. HUIC DAVID INTELLECTUS. (Comença el foli amb el final del psalm xxx, que és, també, illegible.)
- F. 137 v.º. — «...venenum aspidum sub labiis eorum...». Ps., cxxxix, 4. (Resta interromput el text.)
- F. 138. — «Pusillus eram inter fratres meos...». (Psalm apòcrif, numerat amb el cli de David. Són sis ratlles.)
- PROVERVIS. Id. — LIBER SALOMONIS ID EST || PARABOLE EIUS SECUNDUM || HEBRAICAM VERITATEM || TRANSLATAE AD EUSEBIO || HIERONIMO PRESBITERO PE || TENTE CHROMATIO ET || HELIODORO EPISCOPIS HIERO || RONIMUS.
- Id. — INCIPIUNT CAPITULA LIBER PROVERBIORUM.
- Id. v.º — EXPLICIUNT CAPITULA.
- Id. — INCIPIT LIBER PROVERBIORUM || QUEM HEBREI MAS || LOTH APPELLANT.
- F. 145. — EXPLICIT LIBER PROVERBIORUM. (És complet.)
- ECCLESIASTÉS. Id. — INCIPIT LIBER ECCLESIASTES.
- F. 147. — EXPLICIT ECCLESIASTES LIBER. (És complet.)
- CÀNTIC DELS CÀNTICS. Id. v.º — INCIPIT CANTICA || CANTICORUM.
- F. 148 v.º. — EXPLICIT LIBER SYRASYRIM || ID EST CANTICA CANTICORUM. (És complet.)
- SAVIESA. Id. — INCIPIUNT CAPITULA LIBRI SAPIENTIE.
- Id. — INCIPIT LIBER SAPIENTIE.
- F. 153 v.º. — EXPLICIT LIBER SAPIENTIAE. (És complet.)
- ECCLESIASTIC. Id. — INCIPIT PROLOGUS LIBRI || ECCLESIASTICUM.
- F. 154. — INCIPIUNT CAPITULA.
- Id. — INCIPIT LIBER ECCLESIASTICUS.
- F. 168. — EXPLICIT LIBER ECCLESIASTICUS. (Al marge) : «Explicit oratio Salomonis.» (És complet.)

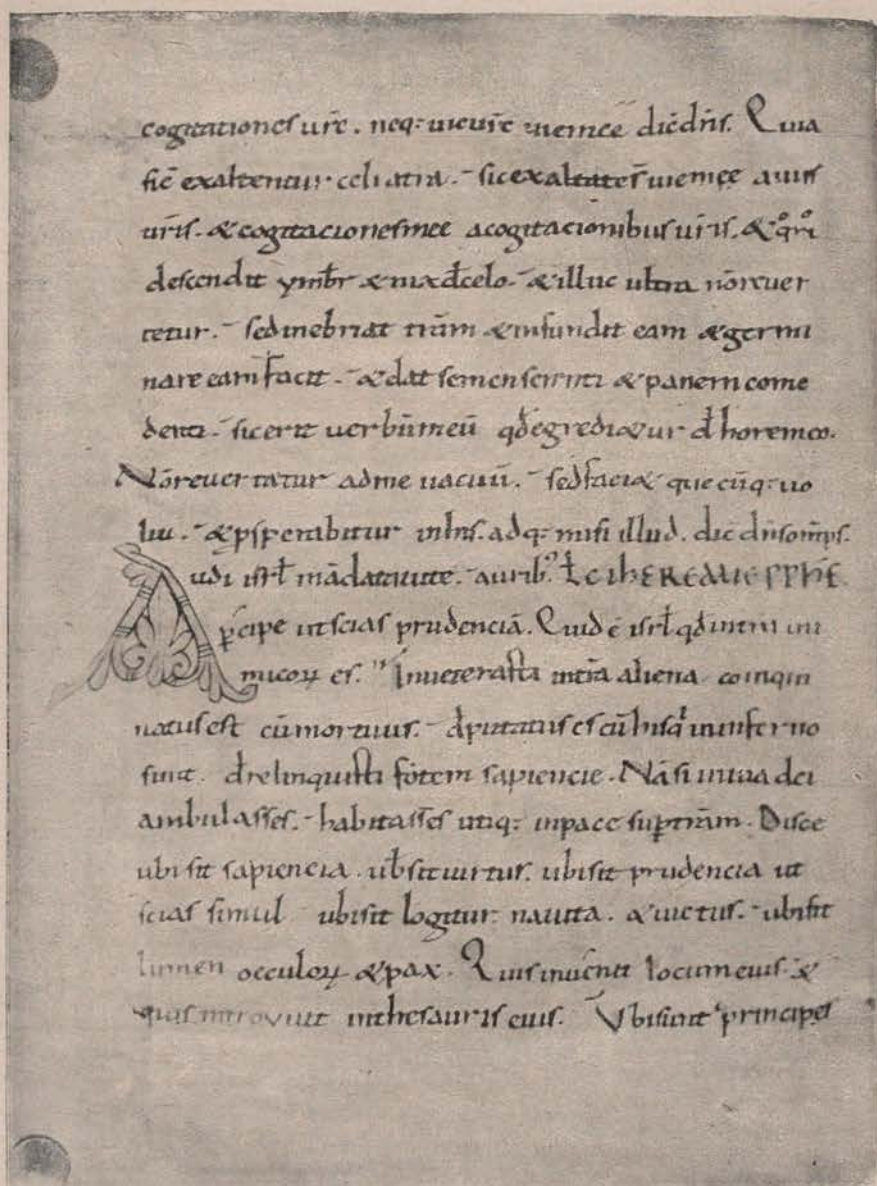

Fig. 26. — Evangelium d'Encamp (Vall d'Andorra) (f. 81 v.)

Mida: 140 x 190 mm.

p. 321

- I PARALIP. Id. — INCIPIT PRAEFATIO HIERONIMI || IN LIBRO DABREIAMIN || ID EST VERBA DIERUM.
 Id. v.º. — INCIPIT LIBER DABREIAMIN || QUOD EST PARALYPOMINON.
 F. 178. — EXPLICIT DABREIAMIN LIBER I.
- II. Id. — INCIPIT PARALYPOMINON || LIBER SECUNDUS.
 F. 190 v.º. — EXPLICIT DABREIAMIN. (És complet.)
 Id. — INCIPIT PRAEFATIO || EUSEBII HIERONIMI || IN EZRA.
- I ESDRES. F. 191. — EXPLICIT PRAEFATIO HIERONIMI || PRESBITERI.
 Id. — INCIPIT LIBER EZRE. (El text d'aquests dos llibres, en part, és trasposat. Segueix, com en la Vulgata, fins al cap. v, 12 : «...domum quoque...». Aquí comença el text del llibre segon, v, 14: «...usque ad anum trigesimum secundum Antaxerxis regis...». Acaba : «...asini sex millia septingenti viginti...» II Esdr., vii, 69.)
 F. 193. — EXPLICIT EZRE LIBER I.
- II. Id. — INCIPIT EIUSDEM LIBER II. (Continua el text des del lloc on l'hem deixat del llibre segon : «Nonnulli autem de principibus...». II Esdr., v, 70. Acaba : «...in manu populorum terrarum...». II Esdr., ix, 30. Aquí continua el text dalt interromput : «...regis babylonis chaldei domum quoque hanc destruxit...». I Esdr., v, 12.)
 F. 196. — VERBA NEEMIAE FILII ELCHIE = Et factum est in mense Casleu... (Continua fins : «...ab anno vigesimo...». II Esdr., v, 14. Aquí torna : «In misericordiis autem tuis...». II Esdr., ix, 31.)
 F. 199 v.º. — EXPLICIT LIBER EZRAE II. (És complet.)
- TOBIES. Id. — SECUNDUM HIERONIMUM || INCIPIT PRAEFATIO IN LIBRO || TOBIAE.
 Id. — INCIPIT TOBI SECUNDUM || HIERONIMUM.
 F. 203. — EXPLICIT LIBER TOBI. (És complet.)
- JUDIT. Id. — INCIPIT PRAEFATIO IN LIBRO IUDITH.
 Id. — INCIPIT LIBER IUDITH.
 F. 208. — EXPLICIT LIBER IUDITH. (És complet.)
- ESTER. Id. — INCIPIT PRAEFATIO IN LIBRO HESTER.
 Id. — EXPLICIT PRAEFATIO.
 Id. — INCIPIT LIBER HESTER.
 F. 212 v.º. — EXPLICIT LIBER HESTER. (És complet.)
- I MACABEUS. F. 213. — INCIPIT MACCHA || BEORUM BREUIA || RIUM LIBER || PRIMUS.
 Id. v.º. — EXPLICIUNT CAPITULA.
 Id. — INCIPIT MACCHA || BEORUM LIBER || PRIMUS.
 F. 223 v.º. — EXPLICIT LIBER MACCHA || BEORUM PRIMUS.
- II. Id. — INCIPIT MACCHA || BEORUM LIBER II.
 Id. — INCIPIT MACCHABEO || RUM LIBER || SECUNDUS.
 F. 230 v.º. — EXPLICIT LIBER MACCHA || BEORUM SECUNDUS. (És complet.)
- EVANGELIS. Id. — BEATO PAPE DAMASO || HIERONIMUS.
 F. 231. — EXPLICIT EPISTOLA || HIERONIMI. INCIPIT PROLOGUS QUATTUOR || EUANGELIORUM.
- SANT MATEU. F. 232. — EXPLICIT ARGUMENTUM || INCIPIT BREVIARIUM EIUSDEM.
 Id. v.º. — EXPLICIT BREVIARIUM.
 F. 233. — (Aquest foli i el següent contenen els deu *canones* presos per sant Je-

roni de Eusebi de Cesarea, els quals no són altra cosa que unes taules sinòptiques dels quatre evangelis.)

F. 235. — (Aquest foli i el següent contenen el text, a quatre columnes, del *Capitulare Evangeliorum* que publiquem al final.)

F. 237. — LIBER GENERATIONIS JHESU XPI. || fili David...

F. 245 v.º. — FINIT EUUANGELIUM SECUNDUM MATHEUM. (És complet.)

SANT MARC. Id. — INCIPIT ARGUMENTUM SECUNDUM MARCUM.

Id. — FINIT ARGUMENTUM. || INCIPIUNT BREVES EIUSDEM MARCI.

Id. — EXPLICIUNT CAPITULA. || INCIPIT EUUANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

F. 251. — EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MARCUM. (És complet.)

SANT LLUC. Id. v.º. — EXPLICIT PRAEFATIO. || INCIPIUNT BREVES EIUSDEM EUUANGELII.

F. 252. — INCIPIT EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

F. 261 v.º. — EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

SANT JOAN. Id. — INCIPIT BREVIARIUM EUANGELII SECUNDUM IOHANNEM.

F. 262. — INCIPIT BREVIARIUM.

Id. — INCIPIT EUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM.

F. 269. — EXPLICIT EUUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM. (És complet.)

ACTES DELS APÒSTOLS. Id. — INCIPIT PRAEFATIO || SANCTI HERONIMI || IN ACTIBUS || APOSTOLORUM.

Id. — EXPLICIT PRAEFATIO.

Id. v.º. — INCIPIUNT CAPITULA ACTUUM || APOSTOLORUM.

Id. — INCIPIT LIBER ACTUUM || APOSTOLORUM.

F. 280 v.º. — EXPLICIT LIBER ACTUUM || APOSTOLORUM. (És complet.)

EPISTOLES CATÒLIQUES. Id. — INCIPIT PROLOGUS || AEPISTOLARUM SEPTEM || CANONICARUM.

Id. — EXPLICIT PROLOGUS.

SANT JAUME. Id. — INCIPIUNT CAPITULA || LA EPISTOLAE || SANCTI IACOBI.

F. 281. — EXPLICIUNT CAPITULA.

Id. — INCIPIT EPISTOLA SANCTI IACOBI.

F. 282. — EXPLICIT EPISTOLA SANCTI IACOBI.

SANT PERE. Id. — INCIPIUNT BREUES || SANCTI PETRI EPISTOLAS.

Id. — EXPLICIUNT BREUES.

Id. — INCIPIT EPISTOLA SANCTI PETRI.

F. 283 v.º. — EXPLICIT EPISTOLA SANCTI PETRI. INCIPIT EIUSDEM II. || INCIPIUNT BREUES.

Id. — EXPLICIUNT BREUES. || INCIPIT EPISTOLA SANCTI PETRI.

F. 284. — EXPLICIT EPISTOLA SANCTI PETRI II.

SANT JOAN. Id. — INCIPIT EPISTOLA SANCTI IOHANNIS. || INCIPIUNT CAPITULA.

Id. — EXPLICIUNT CAPITULA.

Id. — INCIPIT EPISTOLA AD PARTOS.

F. 285 v.º. — EXPLICIT EPISTOLA PRIMA.

Id. — INCIPIUNT BREUES EPISTOLE SECUNDE.

Id. — EXPLICIUNT BREUES EPISTOLE II.

Id. — EXPLICIT EPISTOLA SECUNDA.

Id. — INCIPIUNT BREUES EPISTOLE III.

- Id. — EXPLICIUNT BREUES. || INCIPIT EPISTOLA TERTIA.
 F. 286. — EXPLICIT EPISTOLA TERTIA.
- SANT JUDES. Id. — INCIPIUNT BREUES EPISTOLE IUDAE.
 Id. — EXPLICIUNT BREUES.
 Id. — INCIPIT EPISTOLA IUDAE.
 Id. — EXPLICIT EPISTOLA IUDAE.
- APOCALIPSI. Id. — INCIPIT PROLOGUS APOCALYPSIS.
 Id. v.º. — EXPLICIT PROLOGUS.
 Id. — INCIPIUNT BREUES.
 Id. — EXPLICIT BREUES.
 Id. — INCIPIT APOCALIPSIS.
- SANT PAU. F. 292. — ARGUMENTUM EPISTOLE AD || ROMANOS.
 Id. v.º. — ITEM DE ROMANIS ALIUD || ARGUMENTUM.
 F. 293. — UERSUS DAMASI EPISCOPI URBIS || ROMAE.
 Id. — INCIPIUNT CAPITULA EPISTOLE AD ROMANOS.
 Id. v.º. — EXPLICIT CAPITULA AD RO || MANOS.
 Id. — INCIPIUNT CAPITULA AD CHORINTIOS.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD CHORINTIOS I.
 Id. — INCIPIT AD EOSDEM II.
 Id. — EXPLICIUNT CAPITULA AD CHORINTIOS.
 Id. — INCIPIT AD GALATAS.
 F. 294. — EXPLICIUNT CAPITULA AD GALATAS.
 Id. — INCIPIT CAPITULA AD EPHESIOS.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD EPHESIOS.
 Id. — INCIPIT AD PHILIPPENSES.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD PHILIPPENSES.
 Id. — INCIPIT CAPITULA AD COLOSENSES.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD COLOSENSES.
 Id. — INCIPIT CAPITULA AD THESALONICENSES.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD THESALONICENSES.
 Id. — INCIPIT CAPITULA AD EOSDEM II.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA.
 Id. — BREUES EPISTOLE AD THIMOTHEUM.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD THIMOTHEUM.
 Id. — INCIPIT EIUSDEM II.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD THIMOTHEUM.
 Id. — INCIPIT CAPITULA AD TITUM.
 Id. — EXPLICIT CAPITULA AD THITUM.
 Id. — INCIPIT AD PHILYMONEM.
 Id. — EXPLICIT BREUES AD PHILEMONEM.
 Id. — INCIPIT CAPITULA AD HEBREOS.
 Id. v.º. — EXPLICIT CAPITULA AD HEBREOS.
 F. 298 v.º. — EXPLICIT EPISTOLA AD ROMANOS. || INCIPIT AD CORINTIOS.
 F. 303. — EXPLICIT AD CORINTHEOS. || INCIPIT AD EOSDEM II. PROLOGUS.
 F. 305 v.º. — EXPLICIT AD CORINTHIOS. || INCIPIT AD GALATAS ARGUMENTUM.

- F. 307. — EXPLICIT AD GALATAS. || INCIPIT AD EPHESIOS PROLOGUS.
 Id. — EXPLICIT PROLOGUS. || INCIPIT TEXTUS EIUDEM EPISTOLE.
 F. 308. — EXPLICIT AD EPHESIOS. || INCIPIT PROLOGUS AD PHILIPPENSES.
 F. 309. — EXPLICIT AD PHILIPPENSES. || INCIPIT PROLOGUS AD COLOSENSES.
 F. 310. — EXPLICIT AD COLOSENSES. || INCIPIT PROLOGUS AD THESSALONICENSIVM I.
 F. 311. — EXPLICIT EPISTOLA AD THESSALONICENSES I. || INCIPIT AD EOSDEM SECUNDE ARGUMENTUM.
 Id. v.º. — EXPLICIT AD THESSALONICENSES. || INCIPIT AD THIMOTHEUM PROLOGUS.
 F. 312 v.º. — EXPLICIT EPISTOLA PAVLI AD THIMOTHEVM. || INCIPIT EIUDEM SECUNDE PROLOGUS.
 F. 313. — EXPLICIT AD THIMOTHEUM II. || INCIPIT PROLOGUS AD TITUM.
 Id. — INCIPIT TEXTUS EIUDEM SCRIPTA DE NICOPOLI.
 Id. v.º. — EXPLICIT AD TITUM. || INCIPIT AEPISTOLA AD PHILIMONEM. PROLOGUS.
 F. 314. — EXPLICIT EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD PHILEMONEM. || INCIPIT AD HEBREOS PROLOGUS.
 Id. — EXPLICIT PROLOGUS. || INCIPIT TEXTUS EPISTOLE.
 F. 317. — EXPLICIT EPISTOLA AD HEBREOS. (El verso d'aquest foli i el recto del següent són en blanc.)
 F. 318 v.º. — INCIPIT EPISTOLA SANCTI HIERONIMI. AD PAULINUM || PRESBITERUM. DE OMNIBUS || DIUINE HISTORIE LIBRIS.
 F. 320 v.º. — EXPLICIT EPISTOLA HIERONIMI.
 Id. — LIBER AEDITUS AB ISYDERO || SPALETANE SEDIS EPISCOPO. || IN NOMINE DOMINI INCIPIT || PLENITUDO NOVI ET || VETERIS TESTAMENTI || QUEM IN CANONE CANO || NITIC RECIPIT ECCLESIA || IUXTA VETUSTAM PRIORUM TRADITIONEM ISTAM.
 F. 324. — PRAEFATIONES LIBRO || NOVI TESTAMENTI.
 Id. v.º. — INCIPIT HORTUS. VEL OBI || TUS PATRUM.
 F. 325. — INCIPIT ORTUS VITA || VEL OBITUS SANCTORUM PATRUM || QUI IN SCRIPTURARUM LAUDIBUS EFFERUNTUR.
 F. 330. — EXPLICIT ORTUS. VITA || VEL. OBITUS. PATRUM || INCIPIUNT GENERATIONES || DE BEATO NOE. QUI || IN ARCA FUIT.

Al verso d'aquest darrer full, a una columna, continuen unes vint-i-cinc ratlles, en part il·legibles, d'aquest tractat.* Acaba amb aquestes tres, en uncials vermelles: «Ex-

* Diuen així: «N[oe vir] justus atque perfectus in progenie sua placuit Deo et procreavit filios tres. Sem, Cham et Jafeth, post diluvium, exeuntes de arcam, quem Dominus... Facti sunt autem omnes dies... dcccxl annis et mortuus est. De Sem... nati sunt Chaldei, Hebrei et Greci. De Cham nati sunt Afri, Mauri et G...la. De Jafeth nati sunt Itali, Galli et Spani. Sem vero sortivit provincias infra inscriptas, idest, Indiam, Adonis, Penistiam(?), Mesopotamiam, Assiriam, Palestinam, Cartaginem, Su..., Cappaniam..., M..., Macedoniam, Pirus, T..., Acaia, Asiam, Panpilliam, Galacctia, Ba..., P... blagoniam, Cappadociam, Ciliam, Armeniam maiorem, Armeniam minorem. Tenuit provintias xxiiii. Cham vero tenuit Egyptum, Ethiopiam, Africam, Getuliam, Bizantium, Zoum, Numidiam, Libiam, Pentapolim, Tripolim, Mauritaniam, Ctisifontem. Tenuit provintias xii. Jafeth tenuit et possedit Spaniam, Beticam, Lusitaniam, Aquitaniam, Brittaniam, Gallia togatam, Celsampim, Galliam tr..., Sappinam,

plicit liber opusculosus : modicus quidem videtur in corpus : sed grandes in se continens sensus.»

EXAMEN PALEOGRÀFIC. — La discreta exornació del manuscrit urgellità (limitada exclusivament a l'ús simultani del negre i vermell en les inicials i a l'alternatiu, ratlla per ratlla, en les capitals dels títols, ultra algunes lletres més de principi de paràgraf, rúbriques i xifres també en vermell) s'adiu molt bé amb la minúscula carolíngia, d'aspecte quelcom irregular, amb què resta practicat el text. La tinta esblaimada, intensament pàl·lida en alguns indrets, i la qualitat del pergamí, ordinàriament no molt bona,¹ contribueixen a donar-li caràcter. En efecte, es tracta d'un manuscrit carolíngi, de tipus meridional.

Els nexes *rt* i *st* (*parſum*, *beſſias*, etc.), són les úniques lletres constantment no separades. Llur diferenciació és gairebé imperceptible, formant el primer un angle més agut que el segon, en el punt d'unió. El seu caràcter de lletra presenta les particularitats de la minúscula carolíngia : a) gonflament o forma revinguda en la part superior del pals de les lletres *b*, *d*, *h* i *l*; b) desaparició gairebé total de les lligadures² i separació de les lletres les unes amb les altres; c) imperfecta separació dels mots, i e) l'ús parc i amb fidelitat remarcable de les abreviatures.³ La seva característica general és la manca de regularitat en l'execució dels seus detalls gràfics.

Ultra la forma quelcom descuidada i irregular, apareixen en ell els altres caràcters distintius de la minúscula carolíngia del x.ⁿ segle. Usa exclusivament la *a* derivada de la uncial, abandonada la semblant a *u* que es troba indistintament en els manuscrits del segle anterior; el martellet de la part superior dels pals de les lletres *b*, *d*, *h* i *l* és poc perfilat i resta practicat tan aviat a la dreta com a l'esquerra; ten-

Pannoniam, Ithaliām, Isauria, Flaminia, Picenlibernia, Dalmathia, Yllyricum, Nurichum. Fuerunt xvii.»

Sis ratlles, finalment, de lletra (amb la corresponent notació musical) almenys un segle posterior, amb els següents versets : «Sana animam meam quia peccavi tibi. Ego dixi, Domine, miserere mei. Quia. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper. = Benedicam Domino in omni tempore. Semper laus eius in ore meo. = Redime me, Domine, et miserere mei. Pes enim meus stetit in via recta in ecclesiis benedicam te, Domine et miserere mei.»

1. Aplicant un criteri de distinció que ens fou amablement comunicat, en recent visita a aquest Arxiu, pel professor americà Henry A. Sanders, de la Universitat de Michigan (Estats Units), podem afirmar que els fulls de pergamí, de dimensió més que regular, de què es compon el manuscrit, són procedents de la cabra. Esguardats a contralavor, hi apareixen, d'una manera visible, una espècie de secs o senyals de venes, els quals, segons el referit professor, fisiològicament es poden atribuir al bestiar cabriu d'una manera exclusiva.

2. PROU MAURICE, *Manuel de Paleographie latine et française* (París, 1910), p. 179.

3. La terminació *us* és, gairebé sempre, únicament abreujada a final de ratlla per a estalviar espai; i usa aleshores un signe característic a manera de semicercle, de forma ovalada, en posició perpendicular, amb lleu gonflament del seu pal esquerre. El titllet horitzontal, no ben recte, damunt la lletra o lletres suprimides (*sanctorum*, *dixerunt*, *cum*, *precepit*, *super*, *est*, *Deus*, *quod*, etc.) és, com a cànon de l'escola, el signe usual d'abreviació. Hi ha, també, el semblant a punt i vírgula per la terminació en *ue* (*usque*, etc.); el de forma com un *z* per l'abreviatura en *ur* (*computatur*, etc.); i el més generalment conegut de *ro* (*procul*, *opprobrium*, etc.) format d'un tret perpendicular, encorbat damunt la cama de la *p*.

deixen a cloure's els trets corbats de la lletra *g*, *i*, en substitució del diftong *ae* (que, amb tot, apareix algunes voltes, com una reminiscència dels manuscrits dels segles anteriors),¹ d'ús corrent en els manuscrits primitius, usa ordinàriament la *e caudata* o cedillada, característica dels manuscrits del període més avançat de la reforma carolíngia.²

Demés, existeixen els nexes *nt*, *ri* i *et*. Els dos primers ocorren sempre a final de ratlla, a l'objecte d'estalviar espai. El grup *NT* és, també, molt freqüent en els títols, on el darrer pal de *N* forma el tret vertical de *T*. El grup *ri* (*pri-mos*, *campestribus*, etc.) provinent de la cursiva romana, és format d'un sol tret de ploma. Igual que la lligadura *et*, és una importació de la minúscula merovíngia.³ Té el signe d'interrogació ben manifest, propi d'aquesta escola. El format de la lletra és d'un caient molt vertical.

A partir del llibre primer dels Macabeus, es fa visible una major destresa per part del cal·lígraf. Esdevenen més perfilades i regulars totes les lletres, i resulta menys imperfecta la separació dels mots. Són particularment remarcables els següents detalls: la lletra *G* no és aquí la còpia exacta de la genuïna uncial; *g* minúscula té millor format i més engrandits els dos cercols, essent clos més sovint l'inferior, el qual sembla una *o* ovalada en posició perpendicular; *i*, finalment, el text apar més net d'incorreccions de grafia. En general, la cal·ligrafia del manuscrit, la qual presenta alguna dissemblança de detall, acusa l'existència de més d'una mà en la seva execució.

El manuscrit d'Urgell, malgrat ésser indocumentat, conté una perceptible sabor local. L'aspecte paleogràfic és tant de casa que la seva cal·ligrafia sembla confondre's amb la de tantes escriptures com existeixen d'aquell temps. El record de sant Isidor, perpetuat en alguns tractats del gloriós pare del cicle visigòtic, inclosos en la col·lecció, és un altre detall d'importància que delimita l'àrea geogràfica de la seva execució. Les contrades pirenenques de l'Alt Urgell, en oblit manifest d'ancestrals influències, rebrien a mitjan segle x.^a la irradiació cultural del renaixement carolíngi.

Les incorreccions de mot o falses grafies, les quals acusen poca fermesa gramatical i, a voltes, una forta contaminació del parlar vulgar, són corrents en el text. Així, confonent *a* amb *u*, ens dóna *scalptura* per *sculptura*. De confondre *b* amb *c*, devé: *subcumbere* per *succumbere*. De *b* amb *p*: *abtas*, *nubserunt*, *obprimet*, *obprobium*, *obpugnantes*, *obtima*, *subponatis*, *subpositus*, *subpreum*. En canvi: *carpasini* per *carbasini*, *puplica* per *publica*, *optulit* per *obtulit*. És constant la grafia *quicquam*, *quicquid*; en canvi: *adcurrens*, *adquiescere*.

1. En canvi, és constant l'ús dels diftong *oe*, que a voltes confon amb l'anteriorment esmentat: *coeperunt*, *foedus*, *oboedientia*, *poena*, *proelium*, etc.

2. Prou, *ob. cit.*, ps. 186 i 195.

3. *Id.*, ps. 92 i 179. La lligadura & persisteix en tot el manuscrit, no solament quan es troba isolada i dintre el cos del mot (*pietatem*), sinó fins antigramaticalment, a desgrat de la recta separació dels mots, en alguns casos, així: «*dicas in corde tuo...*» Deut., xv.9.

La lletra *c*, per a enfortir el so, és avantposada a altres consonants : *macchinas*, *contrictionis*, *explectionem*, *innexit*. És també constant : *nichil*, *nichilominus*, *michi*. Substitueix a *g* en tota una sèrie de mots : *lacunculam* per *lagunculam*, *neclegentes* per *neglegentes*, *obligatione*, *perecrinus-perecrinare*,¹ *teculas* per *tegulas*. En canvi : *agriter* per *acriter*, *graticula* per *craticula*.

La lletra *d*, a fi de comunicar una major intensitat al so, suplanta una munió de consonants. Apareix davant *b* : *abbreviata*; davant *f* : *adferant*, *adferte*, *adfigat*, *adfinis*, *adfligeti*; davant *g* : *adgravavit*, *adgressi*; davant *l* : *adlate*; davant *n* : *adnulatunt*, *adnumerati*; davant *p* : *adpendeus*, *adplaudabant*, *adplicare*, *adprehendere*, *adpropinquare*, *adposita*, *adposuit*; davant *r* : *adrogantia*; davant *s* : *adsimilavi*, *adsistebant*, *adsumant*, *adsuetus*; davant *t* : *adtende*, *adtenuabitur*, *adtondere*, *adtrivit*, *adtulit*; davant *u* : *adferam* per *auferam*. És, per al mateix fi, intercalada entre *a* i *s* : *adspergit*, *adstabit*, *adstringens*.

Confon sovint *e* amb *i* : *collegeris*, *destrahi*, *intellegentia*, *neglegentia*, *neglegens*, *sterelis*, *sterelitas*, *vincemini*. També *i* amb *e* : *decim* per *decem*; *discalciatus*, *discripsi*, *dispexi*, *disponsationis*, *helymosina*, *nausia* per *nausea*, *obmutisce*, *salim* per *saltem*, *scabillum*, *vixilla* per *vexilla*. També, més no tan sovint, *i* amb *u* : *obstupuerunt* per *obstupuerunt*.

Són remarcables : *ungentum* per *unguentum*; i viceversa : *urguerent* per *urgerent*. L'ús de *i* en *ienua* (per *genua*) ens recorda la famosa correcció de *aierent* per *agerent*, del cèlebre manuscrit de Torí, indicada per Dom de Bruyne.²

Tant al principi com al mig de paraula, apareix l'ús incorrecte de *h* : *habundancia*, *hostensio*, *adhornatus*, *superhabundare*. Suprimida sovint en mots com els següents : *abitudine*, *orrendi*, *umero*, *umor*, *umum*. També : *storia* per *historia*, *storicum*, etc.

La lletra *m*, a voltes substitueix *d* : *ammone* per *admone*; i d'una manera constant la lletra *n* en el mot *volumtas*. Frequentment es duplica en mots com : *commederis*, *adsummant*. En canvi, és suplantada per *u* en una llarga sèrie de paraules : *conburere*, *conpescens*, *conplere*, *conponere*, *conprehendere*, *conpulsu*, *contentibilem*, *Cherubin*, *inponere*, *inputabilia*, *venundare*. Substitueix (la lletra *n*), així mateix, altres lletres, com *g* : *innitus* per *ignitus*, *innotas* per *ignotas*; la lletra *l* : *conlatio*, *conligata*, *conloquium*, *inlatus*, *inlicita*, *inclusio*, *inclusor*, *inlue*; la lletra *r* : *conroboret*, *inrevertentia*, *inrigat*, *inrogare*.

Sovintaja la confusió de *o* amb *u* i de *u* amb *o* : *adolatione*, *obdorabis*, *sporcitiam*; en canvi : *adulescens*, *bubus*, *lucusta*, *lurica*, *turtulas*.

En un regular nombre de mots usa *qu* en lloc de *c* : *loquutus* o *loquutus*, *persequutor*, *quoquere* per *coquere*; en canvi : *anticus*, *cotidie*.

Confusió freqüent de *s* amb *x* i *x* amb *s* : *contesta* per *contexta*, *gres* per *grex*, *testile* per *textile*; i viceversa : *dextrues* per *destrues*, *locuplex* per *locuples*, *nefax* per *nefas*.

1. Aquesta grafia és, a voltes, retocada pel corrector.

2. *Revue bénédictine*, t. xxvii, 1910, p. 498. (Esmentat per Loew, *Studia Palaeographica*..., p. 15.)

Alguna volta el grup *ci* és suplantat per *ti*: *caltiatos* per *calceatos*, *dispitio* per *despicio*, *supplitium* per *suplicium*.

La lletra *v* cedeix a *b* en el mot *caterba*; i és representada per doble *u*, gairebé sempre, en els mots: *bouum*, *euuangelium* i llurs derivats.

La *s* líquida, en alguns casos, és tinguda com si realment fos precedida de vocal. Així, llegim: *ab stadiis*, *ab stulto*, *ab stultitia*, *ab scriptura*.

Vénen constantment desposseïts de *j* els verbs *abicere*, *adicere*, *deicere*, *eicere*, *inicere*, *proicere*, *subicere*, amb llurs formes derivades, la qual cosa, si prescindim del sentit de la frase, menaça d'engendrar confusió; així, *iniciam* de *inicere*, difereix molt poc, en la seva representació gràfica, de *initiam* de *initiare*.

Alguns exemples d'addició, supressió i transposició de lletres en un mateix mot: *caligosum* per *caliginosum*, *consolarios* per *consiliarios*, *inadventiones* per *adinventiones*, *instruxit* per *extruxit*, *transduxit* per *traduxit*.

Finalment, en mig d'aquestes i altres imperfeccions gramaticals, lliscaren alguns mots poc depurats, propis del baix llatí, com per exemple: *paupertaticula* per *paupertate*, *susurrio* per *susurro*, *temporivum* per *temporaneum*, etc.

Tots aquests i altres detalls, que palesarem en l'estudi del text, contribuiran a perfilar la peculiar fesomia, accentuadament bàrbara, de l'exemplar urgellità de la Vulgata.

FILIACIÓ DEL TEXT. — Al text de la Vulgata de la catedral d'Urgell cal assignar-li una major antiguitat que l'atorgada al manuscrit on es conté. És també dissemblant en quan al lloc de la seva probable execució. No s'acorda pas, certament, amb la tradició literario-bíblica del nostre país, en el qual, referent a l'ús del sagrat text, deixà fondes arrels la civilització visigòtica. La Bíblia espanyola o visigòtica, pel vehicle de la nostra terra, tramunta el Pireneu i s'endinsa al cor de França. Teodulf, bisbe d'Orleans, exilat al reialme franc, contracorrent en vida de Carlemany, la fa triomfar en les ribes de la Loire.¹

Existeix, realment, un text català de la Vulgata? Ho afirma Berger, reputant-lo com una variant del text espanyol, davallant de l'escola de Sevilla, que serveix de llaç d'unió dels textos visigòtics amb els del Migdia de França.² Mes, aquesta asserció esdevé, evidentment, poc fundada. L'únic text català, plenament localitzat, anterior a l'any 1000, que l'autor pogué analitzar és la Bíblia de Roses.³ Aquest

1. BERGER, *ob. cit.*, ps. 88 i 170.

2. *Id.*, ps. 26 i 78. Serà a causa, probablement, de la poca extensió donada al seu estudi que els caràcters diferencials del text català amb els seus veïns, espanyol i llenguadocià, no apareixen pas suficientment fixats per a poder-ne formar una cabal idea.

3. B. N. de París, fons lat. 6. Ms. miniaturat en quatre volums, de 110, 179, 164 i 113 folis pergamí, 3 col. de 50 a 51 ratlles, 480 x 334 mm. Decoració remarcable. És també anomenada del mariscal de Noailles, per la relació d'aquest general francès, de darreries del xviii.º segle, amb la seva desaparició de l'abadia de Sant Pere de Roda (Empordà).

text, de remarcable aspecte meridional, apar més aviat un text teodulfà i antic francès que no un producte carolingi. En l'ordre dels llibres de l'Antic Testament s'allunya considerablement de la Bíblia alcuiniana.¹ Informa l'opinió de Berger, en el present cas insuficientment documentada, el fet de la posició intermitja del nostre país entre França i Espanya, com ho és per sa llengua i els seus costums, afegeix,² la qual cosa constitueix un apriorisme que el nostre text contradiu.

L'església d'Urgell tingué de bell antuvi estreta relació amb el renaixement carolingi. En vida de Carlemany, reconta Eginard, el seu nom ressonà en les aules imperials quan l'heretgia del bisbe Fèlix, del qual fou Alcuí el més valent contradictor.³ Als darrers anys de l'imperi de Lluís *el Piadós*, sota la seva ombra tutelar, la diòcesi d'Urgell sorgeix rejoyenida. L'església mare és objecte d'assenyalades mercès i privilegis.⁴ Carles *el Calb*, l'any 860, li confirma llargament totes les exempcions que generosament pels seus avi i pare li foren concedides.⁵ El règim interior de la canònica no fou altre que l'aquisgranenc, instaurat l'any 816; en acomplir-se la restauració pel bisbe sant Ermengol, en 1010, hom invocava reverentment el nom august del fundador, el gloriósissim Lluís *el Piadós*.⁶ Endebades l'església d'Urgell podria trair el seu origen carolingi.

No és, doncs, meravella que el text alcuinià, plenament consolidat al nord de França, a mitjan segle x.⁴ el trobem establert en la *Marca Hispànica*, límit occidental de l'expansió carolíngia, a desgrat de la tradició meridional que lluitant valerosament maldava per no desaparèixer.

El text del nostre manuscrit conté el dels bons textos de la Vulgata. Malgrat la seva impuresa gramatical, deguda principalment a la manca de perícia dels transcriptors, la qual cosa revela un carolingi recent i localista, és en quan a la seva estructura un text revisat, notablement exempt de lliçons dolentes, provinents de les antigues versions, el veritable text jeronimià de la Vulgata oficial que el renaixement carolingi aconseguí de fer triomfar.⁷

Algunes dades, però, que apareixen en ell, el situen en un isolament simptomàtic. La tasca dels correctors de finals del xii.ⁿ i principis del xiii.ⁿ segles, acomplerta

1. *Id.*, p. 333, n. 59. En l'anàlisi textual que segueix remarcarem les seves variants.

2. *Id.*, p. 79.

3. *Marca Hispànica*, col. 269; VILLANUEVA, x, 24. Cf. NICOLAU D'OLWER, *Fèlix, bisbe d'Urgell*. Barcelona, 1910.

4. VALLS-TABERNER, F., *La data de l'acte de consagració de la catedral d'Urgell (839) i els diplomes de Lluís el Piadós*. (Extret de «Estudis Universitaris Catalans». Barcelona, 1918.)

5. VILLANUEVA, x, 67.

6. *Marca Hispànica*, ap. 163. Arxiu Capitular d'Urgell, pergami original.

7. D'aspecte evidentment més correcte i pur que no en la seva part gramatical, se'ns presenta el manuscrit urgellità en la seva part formal o contingut bíblic. És una veritable Vulgata, ço és, el text de la Bíblia segons la revisió de sant Jeroni: el text jeronimià que, havent pervingut notablement deformat, pel contacte amb les antigues versions, a l'època de Carlemany, meresqué per part d'Alcuí, el cèlebre monjo saxó, una acurada restauració a finals del viii.ⁿ segle.

intensament en algunes parts, és de retorn a la tradició local, malavinguda amb la reforma transcendental que impulsà Carlemany. Així, la nostra terra, a mesura que s'emancipava de la influència franca, retornava als motllos vells de regust visigòtic. Catalunya, com a parcel·la meridional, seguí prosperant en la perifèria.

Un anàlisi del contingut de cada llibre ens permetrà de precisar a quina família de textos té el parentiu el del nostre manuscrit.

Pentateuc: El seu text segueix amb bastanta precisió el de la Vulgata oficial. Apareixen algunes lliçons poc correctes que hom troba, així mateix, en el grup principal dels manuscrits carolingis.¹ L'Èxode, que roman incomplet, contindria el total de cxxxviii capítols, corresponents al sumari que tindria al començament. Vet ací algunes lliçons en les quals discrepa del text de l'actual Vulgata: xxviii, 42 : *usque ad feminalia*.² xxxii, 15 : *portans duas tabulas testimonii manu scriptas ex utraque parte*.³ xxxiv, 28 : *Fecit ergo ibi cum Domino*.⁴ xxxvi, 34 : *omet fuis basibus earum argenteis*. 38 : *judit enneas et operuit auro*.⁵

Sumari del Levític: *Loquutus est Dominus...* 89.⁶ El capítol primer abraça justament tots els tres de la divisió de l'actual Vulgata. En els preceptes continguts en el capítol xix, assigna un nombre a cada estiqui, que presideix, també una inicial vermella. No conté pas les interpolacions a xi, 2, i xviii, 14, que anota Berger;⁷ la segona de les quals acollí el *codex Paulinus*. En xxvii, 22 lliscà, una falsa lectura : *possiōne malorum per possessione maiorum*.

Sumari dels Nombres: *Numerantur ex precepto Domini...* 74.⁸ En iv, 14, és exempt de la interpolació que, provinent de l'antic francès, acull la Bíblia de Ròsès. D'acord amb la segona Bíblia de Carles el Calb (B. N. 2).⁹ En viii, 2, i xxiii, 29, s'acorda, així mateix, amb els textos carolingis, i no conté en xi, 4, la sospitosa lliçó de la Bíblia de Teodulf.¹⁰ En canvi, xxiv, 2, en lloc de *Cin*, escriu *Cain*, que apar la lliçó dels manuscrits teodulfians. Els carolingis escriuen *Cham*.¹¹ Surt, finalment, la següent incorrecció de frase, que dona idea del baix nivell gra-

1. Concorde ordinàriament la nostra Bíblia amb el manuscrit que qualifica Berger (p. 287) de *chef-d'œuvre* de l'escola franco-saxona, el conegut per *segona Bíblia de Carles el Calb* (B. N. de París, n. 2). La seva primera autoritat, després del *Codex Amiatinus*, és el *Vallicellanus*. Pertany a la tradició dels textos provinents d'Alcuí.

2. BERGER, 93, 199.

3. *Id.*, 93.

4. Alguns canvis de mot (com en el present de *fecit* per *fuit*), pels quals s'aparta del text de la Vulgata, no obeeixen a altre motiu que a la imperícia dels copistes, els quals donen sovint el fruit d'una falsa lectura.

5. BERGER, 94.

6. *Id.*, 343.

7. *Id.*, 199 i 294.

8. *Id.*, 344.

9. *Id.*, 94 i 229.

10. *Id.*, 199.

11. *Id.*, 93, 180.

matical del llatí de l'època : «Cumque vidissent Jacer et Galaad abtas ad alendis animalibus terras...». Nombres, xxxii, 1.

Sumari del Deuteronomi : *Verba que loquutus est Moyses...* 155.¹ La divisió de capítols és aquí molt dissemblant : abraça exactament deu nombres el text que va inclòs en el capítol primer de la Vulgata. És remarcable la següent variant : *Dominum Deum tuum timebis et ipsi servies...*, vi, 13. Omet *soli* en contra de B. N. 2 i d'acord amb l'*Amiatinus*, bíblia de Mordramne (Corbie), etc.² Altra-ment, serva el text del Pentateuc un remarcable atançament al de la nostra actual Vulgata.

El llibre de Josue és mutilat en el començament, com en l'acabament l'anterior. Tindria sumari amb xxxiv títols. Manquen fins al xviii. Bon text de la Vulgata.

Sumari dels Jutges : *Judas eligitur...*, 17.³ Exempt, vii, 23, de la interpolació que acullen *Cavensis*, Mordramne, B. N. 2, etc.⁴ Bona lliçó, id., 24: *et preoccupavit aquas usque Bethera*.⁵ Presenta, xvi, 19, una lliçó singular, la qual té un major atançament al *Toletanus* i *Legionensis* : *filum stuppe tortum aut stamine*.⁶

Sumari del Rut : *Facta fame...*, 10.⁷ Cap remarca especial; bon text, d'acord amb l'actual Vulgata.

Reis. Presideix el *Prologus galeatus* de sant Jeroni : *Viginti et duas esse litteras...* Sumari dels llibres primer i segon : *Duo filii Heli...*, 98.⁸ Segueix, segons sembla, l'estructura del *Codex Vallicellanus*.⁹ Sumari dels llibres terç i quart : *Senectus David et Adonia...*, 91.¹⁰ Altra numeració en romà, d'època posterior, practica- da en negre, als marges, té cada llibre de per si. En el primer, en la part no mutilada, arriba fins a xxi; en el segon, a xviii (començant a xiii, a causa de la mutilació); en el terç, a xviii, i en el quart, a xvi. És l'obra dels adicionadors i correctors de què anem a parlar.

El text de la primera mà dels llibres dels Reis és un text excel·lent. Ressembla marcadament els textos del nord de França. Els transcriptors del manuscrit d'Urgell acudiren en bona font; a despit de l'ambient que els voltava, acompliren l'execució

1. BERGER, 344.

2. *Id.*, 180.

3. *Id.*, 346.

4. *Id.*, 199.

5. *Id.*, 102, 229.

6. *Id.*, 199.

7. *Id.*, 346. Manca en tots els textos anteriors al ix.ⁿ segle. *Id.*, 310.

8. *Id.*, 347. En el text es contrau a 97.

9. *Id.*, 289. A causa de la mutilació damunt esmentada, el text és incomplet des del començament (després de setze ratlles) del títol xl fins les vuit darreres del lxxix : i Reg., xxiv, 20 a ii Reg., xv, 21. Amb tot, és ben visible que el sumari és comú d'ambdós llibres.

10. BERGER, 347. A penes si és visible la separació del text dels llibres terç i quart; car ella ve practica- da a desgrat de la numeració de capítols. Després de les deu primeres ratlles del títol lviii practi- caren en la forma usual l'*explicit* del llibre terç i l'*incipit* del quart.

d'un text significativament exempt de les interpolacions que enlletgeixen la Bíblia de Teodulf.¹

Practicades en forma d'additament interliniar unes vegades o aprofitant l'espai en blanc de la intercolumni o dels marges, apareixen profusament tota una sèrie de lliçons d'una segona mà, les mateixes o algunes més que hom retroba en el manuscrit teodulfà de la catedral d'Orleans, de principis del ix.ⁿ segle, conegut pel *Codex Mesmianus*.² Malgrat trobar-nos en la Marca d'Espanya, fou precis el transcurs de dues centúries per contaminar aquest text amb les lliçons adulterades que provinents de les antigues versions, perpetuaren les bibles espanyoles.

Aquestes interpolacions, pel caràcter de la seva lletra, hom pot afirmar que no són anteriors a la segona meitat del xii.ⁿ segle. I Reis, ii, 19 : després de *solemnem et votum suum*. iv, 1 : *Et factum est* ——— *in pugnam*. v, 6, després de *et demolitus est eos* : *Et ebullierunt* ——— *in civitate*. Ib., 9, després de *ex tales* : *Inieruntque* ——— *pelliceas*. ix, 5, després de *in terram Suph* : *et non invenissent*. Ib., 21 : *cognationes* borra pel posterior de *familias*. Ib., 25, després de *in solarario* : *stravitque* ——— *et dormivit*. x, 1, després de *in principem* : *et liberabis* ——— *Dominus in principem*. xi, 1 : *Et factum est quasi post mensem*. Ib., 5, després de *veniebat* : *mane*. Ib., 7 : *sic fiet ut bos carnes eius*. xiii, 12 : *Necessitatem* ——— *obtuli holocaustum*. Ib., 15, després de *in Gabaa Benjamin* : *Et reliqui populi* ——— *in collo Benjamin*.³ xiv, 22 : *Et erant* ——— *virorum*. Ib., 34, correcció damunt : *Discedite, pergimini in vulgus*.⁴ Ib., després de *bovem* : *In manu sua* ——— *et occiderunt*. Ib., 41 : *quid est* ——— *da sanctitatem*. xv, 3 : *et non concupisces ex ipsis aliquid*. Ib., 12-13 : *et Saul offerebat* ——— *Samuhel ad Saul*.⁵ xvii, 36 : *Nunc vadam* ——— *populi*. Ib., 49 : *circumducens*. xviii, 6, després de *David* : *et ferret caput eius in Jherusalem*. xix, 21 : *Et iratus* ——— *Saul*. xx, 15, després de *in sempiternum* : *aut si non fecero*. De terra : *auferat Jonathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum*. xxi, 1, després de *venisset David* : *et surrexit obviam*. Ib., 4, després de *a mulieribus* : *manducant*. xxii, 18, després de *et irrue in sacerdotes* : *Domini. Conversusque Dohec Idumeus inruit in sacerdotes Domini*. xxiii, 14 : *in monte opacho*. II Reis, xv, 22 : *et transi*. xvii, 14, després de *utile* : *ut videretur consilium Chusai bonum coram Absalom*. Ib., 28 : *oleo per cicer*. xix, 11, després de *ad regem* : *ut reducerent eum in domum eius, quia di-*

1. BERGER, 152 i 167. No conté : a) les lliçons sospitoses dels antics textos francesos amb la Bíblia de Saint-Germain (*id.*, 94); b) les dels antics textos espanyols amb la Bíblia de Saint-Riquier (*id.*, 97), i c) les de la gran Bíblia de Corbie, de text anterior a la reforma del ix.ⁿ segle (*id.*, 105).

2. BERGER, 149 i ss.

3. L'omissió d'aquesta frase en el nostre text (suplerta pels correctors), més que a ésser totalment alliberat d'interpolacions, potser caldrà atribuir-la a un *lapsus* de ploma del copista. S'escau sovint, segons havem pogut constatar en altres indrets, que en trobar-se dues frases seguides d'idèntica terminació (com ho resulten aquí amb el mot *Beniamin*) els passava per alt la transcripció de la segona.

4. La nova lliçó és la de l'actual Vulgata.

5. Vegeu la nota 3.

xerat ei rex : Hec dicetis ad populum. Ib., 37 : et sepeliar. Ib., 43, després de apud regem : et primogenitus ego sum. XXI, 2, després de eis : ne perimerent illos. Ib., 4 : ad quos ait rex. XXII, 45 : resistant michi, auditu auris obedient michi; filii alieni deflu. XXIII, 12, final : in manu eius. Ib., 15, després de David : aquam de lacu. III Reis, I, 50, després de et abiit : in tabernaculum Domini. II, 29 : filium Joiade. VI, 3 : et habebat ——— templi. VIII, 25 : sicut tu ambulati. Ib., 58 : et custodiamus mandata eius. XII, 12 : sicut locutus ——— die tertia. XVIII, 24, final : quam locutus est Helias. XXI, 20 : Num invenisti me inimice? mei. IV Reis, IV, 34 : Et ascendit ——— et incurvavit se super eum. Ib., 41 : Cumque adtulissent. XIII, 21 : hominem viderunt latrunculos, et. XV, 10 : palam, et interfecit, regnavitque pro eo. Ib., 35 : adolebat. XXI, 26, abans de Sepelieruntque : Dormivitque cum patribus suis. XXIII, 30 : et constituerunt eum.

Profetes : Aquí el manuscrit és dissortadament mutilat. Existeixen fragmentàriament els quatre majors i manquen del tot els dotze menors. S'escau el final del volum primer. Isaïes i Jeremies, el text dels quals comença bé, van desproveïts de sumaris i de numeració en el text. Aquest serva la usual divisió per mitjà d'una uncial negra o vermella. Presideix Isaïes el pròleg de sant Jeroni a Paula i Eustoqui : *Nemo cum propheta...* Altres dos de sant Isidor.¹

Encara que molt plagat d'incorreccions gramaticals, sembla bo el text d'Isaïes; si bé, en comptades ocasions, intervingué la mà dels correctors. Respectat per aquests, llegim : IX, 3 : *Multiplacasti gentem non magnificasti. Letitia letabuntur coram te, sicut letantur in messe, sicut exultant victores quando dividunt spolia. Ib., 6 : Pater futuri seculi*, és un additament posterior. XIII, 5 : és exempt de la interpolació : *Chaldeorum et Babylonis*, al final d'aquest vers, la qual apareix en la Bíblia de Roses.² XLI, 11, conté idènticament la lliçó de la Vulgata actual contra B. N. 2, Bíblia de Roses, etc., que ometen una frase.³ XLIV, 20-21 : *ITEM ALIA IN IDOLA. LXVI, 2-3 : DE IDOLIS.* Aquests mots són al mig del text en uncials vermelles.

Comença Jeremies amb el pròleg de sant Jeroni : *Hieremias propheta...* Segueixen, com en Isaïes, els dos de sant Isidor. III, 30, omet : *et ego suscipiam te.*⁴ XI, 6, després de ad me : *Inventa est coniuratio in viris Juda et habitatoribus Jherusalem.*⁵

Ezequiel i Daniel existeixen parcialment en quatre fulls, el text dels quals no se segueix. Són numerats sota la mateixa foliació del cartulari i els corresponen

1. El primer és el mateix text del tractat, que, a nom del sant, existeix al final del manuscrit, intitulat : *Plenitudo Novi et Veteris Testamenti*. Igualment en Jeremies. El segon : *De ortu vel obitu eiusdem prophete*, existeix davant cadascun dels profetes en la Bíblia de Roses. Cf. BERGER, 24.

2. BERGER, 94, 142.

3. *Id.*, 230.

4. D'acord amb B. N. 2, 6 (Bíblia de Roses), etc. Cf. BERGER, 230.

5. Aquesta interpolació que apareix com additament al marge, en la Bíblia de Roses, hom li assigna un origen teodulfà. Cf. BERGER, 154. Es troba, també, en la Bíblia de Monza, de text alcuinià.

els nombres 205, 206, 207 i 208. Desproveïts també de numeració de capítols; la divisió en versets és molt marcada en el càntic dels tres minyons (III, 53 i ss.), el començament dels quals presideix una uncial. En el darrer foli, els tres primers mots del capítol sisè i els cinc del setè de Daniel són en caràcters uncials, amb llur inicial en vermell. Conté, també en uncial, les mateixes anotacions d'entre text que la Vulgata, amb petites variants, com la següent : III, 23 : HEC QUE SECUNTUR IN HEBREICIS UOLUMINIBUS NON REPPERITUR.

Psalteri : Comença amb el psalteri el segon volum del manuscrit. És aquell doble, hebraic i gal·licà, essent practicat a dreta i esquerra, en la columna respectiva, amb lletra de menor grandària. Una inicial de color presideix el text de cada psalm. És aquest seguit amb un punt al final de cada estiqui. En el psalm xxxvi, la versió dels setanta, ultra la divisió en versets, posseeix al marge unes indicacions pel nom de les lletres de l'alfabet hebraic, practicades en caràcter uncial i en vermell. La indicació marginal pel nom de lletres hebrees, en els psalms cx i cxí té la particularitat d'anar acompanyades d'una ratlleta obliqua amb un punt a dalt i a baix, la qual fa referència a un signe consemblant practicat en el text, que unes vegades és al començament del verset i altres en l'hemistiqui.

Algunes anotacions marginals, de l'època del manuscrit, acompanyen en forma de glossa la versió hebraica. Transcriurem, com a mostra, els mots primers d'algunes d'elles : xxxi : *Alibi dum confringeret spina, estas quippe desuper descendet; spina vero ex terra oritur hac...* xxxv : *Montes apostoli et prophete sunt quo sol institit horiens primus inlustravit...* xxxviii : *In lingua utique cordis ubi Deus audit. Finem vero vite presentis...* xli : *Coree qui interpretatur significat Xpm. Dominum, qui in calvario loco crucifixus est, cuius filii omnes electi proculdubio sunt...* lvi : *Omnes tituli prescripti psalmi ad Xpum. referenda non dubium est...* lxiv : *Captivitas populi iudeorum apud Babiloniam septuaginta annorum, significat omne tempus presens in quo populus Dei...* lxxx : *Neomenia nova luna, hoc est, mensis initium dicitur; in medio vero mense solemnitatis celebratur Pasche...* lxxxix : *Xps. principes iudeorum redarguit eo quod pauperem et pupillum, hoc est, semedipsum non recte indicantes, morte tradiderunt...*¹

És mutilat. Acaba el text amb el vers quart del psalm cxxxix. Al cap del foli següent, en què comença un altre quadern, hi ha el psalm apòcrif : *Pusillus eram...* És l'únic text complet que, com a record de les antigues versions, posseeix el manuscrit d'Urgell.²

Comença el llibre dels Proverbis amb el pròleg-dedicatòria de sant Jeroni als

1. En la Bíblia de Roses el psalteri gal·licà va precedir del tractat : *Dicta sancti Augustini de virtutibus psalmodum*; i, al final, abans del psalteri hebraic, conté : *Explanatio Florentii Gregorii de titulis psalmodum*. Cf. BERGER, 24. Seran fragments d'algun d'aquests pares, el nostre text marginal?

2. Es troba, així mateix, en el text saxó primitiu (ms. en uncial del ix.º segle) conegut per *Psalteri de sant Agustí*. Cf. BERGER, 386.

bisbes Cromaci i Eliodor : *Jungat epistola quos iungit sacerdocium...* Sumari : *De parabolis Salomonis. Affectu patris...*, 60.¹

El text dels Proverbis (el qual ordinàriament en tots els manuscrits és dels més contaminats) és particularment bo. La mà dels correctors lloablement l'ha respectat. Dues úniques interpolacions, en forma d'additament al marge, en lletra de darreries del XII.ⁿ segle, li adjudicaren : v, 2 : *Ne intenderis fallacia mulieri.* Ib., 4, després de illius : *non enim scis quid superventura pariet dies.*

Conté, amb lleus variants (atribuïbles gairebé sempre a falses lectures del transcriptor), idèntic text al de la Vulgata actual. Vet ací, en detall, totes les discrepàncies : vi, 5, abans d'aucupis : *insidiis per manu.* vii, 14 : *debuí per vovi.* Ib., 18, *increscat per illucescat.* Ib., 20 : *reversus per reversurus.* viii, 23 : *Antequam terra fieret per ab eterno.* x, 21 : *corde per in cordis.* xi, 13, omet : *amici.* Ib., 26, després de frumenta : *in tempore.* xiii, 2 : *bonus per bonis.* Ib., *cuncta per omnia cum.* xiv, 10, omet : *amaritudinem.* xv, 16 : *insaturabiles per insatiabiles.* xvi, 8 : *parvum per parum.* xvii, 19 : *os suum per ostium.* xx, 6, omet : *virum* ——— *inveniet.* Ib., 11 : *vir per puer.* xxi, 4 : *exultatio per exaltatio.* Ib., 9 : *dogmatis i linguosa per domatis i litigiosa.* Ib., 27 : *os per hostie.* xxii, 8 : *et per metet i ex per et.* Ib., 26 : *diviciis per debitis.* Ib., 29 : *ignorabiles per ignobiles.* xxiii, 19 : *animum per amicum.* Ib., 20 : *peccatorum per potatorum.* xxv, 16 : *saturatus per satiat.* Ib., *dogmatis per domatis.* Ib., *vina per vena.* xxvi, 8-9, omet : *ita qui* ——— *temulentii.* Ib., 12 : *stultus per insipiens.* Ib., 13 : *Dicit piger : Leena in via, leo in itineribus.* xxvii, 13 : *offerto pignus per aufer ei pignus.* xxviii, 17 : *sustinet per sustinet.* xxix, 4 : *durus per avarus.* Ib., 14 : *fundabitur per firmabitur.* Ib., 20 : *speranda per operanda.* Ib., 24 : *partitur per participat.* xxx, 1 : *fomentis per vomentis.* Ib., 13 : *subrecte per surrectae.* Ib., 33 : *eicit per elicit.* xxxi, 8 : *mutuo per muto.*²

L'Ecclesiastés ve desproveït de sumari, tenint, amb tot, divisió i numeració de capítols, que compten xi, d'extensió dissemblant. El text correspon al de la Vulgata amb les incorreccions usuals. i, 10 : *celo per sole.* Ib., 13 : *distendantur per occuparentur.* ii, 9 : *operibus per opibus.* vi, 3 : *filios per liberos.* vii, 26 : *frustravi per lustravi.* viii, 8 : *ditione per potestate.* ix, 15, abans de hominis : *verba.* x, 5 : *gradiens per egrediens.* xii, 3 : *mutabuntur per nutabunt.* Ib., 14, omet : *illud sit.*

El text del Càntic dels Càntics presenta un caràcter molt arcaic. Té remarcable semblança amb el provinent de Fleury, escrit en uncials del VIII.ⁿ segle, conservat en la Biblioteca d'Orleans.³ Va sense sumari ni numeració de capítols, i condiciona la divisió unes rúbriques en uncials vermelles que hom troba en el manuscrit d'Orleans i existeixen en el *Codex Amiatinus*.⁴ L'allunyen del text de la

1. BERGER, 351. En el text la numeració es contrau a xxx.

2. En la lloança de la muller forta, que ve després del verset següent, presideix cada estiqui el mot d'una lletra de l'alfabet hebreu en uncials vermelles.

3. BERGER, 397.

4. *Id.*, 84-85. Comencen a i, 4 : *Vox Sinagoge.* 5 : *Vox sponse.* Etc.

Vulgata oficial les dues impures lliçons que segueixen : II, 4 : *Introduxit me rex.* VIII, 2 : *in domum matris mee et in cubiculum genitricis mee.* Algunes incorreccions : I, 5 : *decoravit* per *decoloravit.* Ib., 9 : *turris* per *turturis.* II, 13 : *flores* per *florentes.* III, 3 : *dilexit* per *diligit.* Ib., 11 : *disponsionis* per *desponsationis.* V, 1 : *miscui* per *messui.* Ib., 11 : *celate* per *elate.* Ib., 12 : *planitie* per *plenissima.* VI, 6 : *oculis* per *occultis.* Ib., 10 : *Descendi ad ortum nucis nucum.*

Sumari de la Saviesa : *De diligendo institiam...*, 14.¹ Sembla emparentat aquest llibre amb els textos teodulfians. Ultra les incorreccions de mot usuals, conté nombroses lliçons detestables que delaten un original viciat.² V, 15, omet : *et tamquam* ——— *dispergitur.* Ib., 22 : *fulgorum contra insensatos.* Ib., 24 : *et tamquam turbido vento dividet illos : et ad eremiam perducet omnem terram iniquitatis et malignitas.* VI, 27, final : *Itaque erudimini per sermones meos et proderit vobis.* X, 1 : *Hec illum qui primus fictus est patrem orbis terrarum cum solus esset creator custodivit.* XI, 14 : *et mirantes* per *admirantes.* Ib., 15 : *faciens* per *sitientes.* XIII, 14 : *lubrica* per *rubrica.* XIV, 24 : *nequitia* per *neque vitam.* XVII, 11 : *Nichil enim est timor nisi presumptionis adiutorium, prodictio cogitationis auxiliorum.* XVIII, 9 : *similiter bonos et malos percepturos iustos patriam deprecantes laudem.* Ib., 21 : *sine querela propugnavit.* Al marge, XII.ⁿ segle : *deprecari populo.* Ib., 22 : *sed verbo vexatorem subiecit.*

Ecclesiàstic : Comença amb el conegut pròleg : *Multorum nobis...* Sumari : *Quod omnis sapientia a Domino Deo sit...*, 26.³ Presenta el text tota una sèrie de detalls que permeten classificar-lo amb remarcable precisió. No descomptant els esmenats i expuntuacions de lletres i de mots, treballaren damunt d'ell els correctors coetanis, els quals l'enjoïaren d'una nombrosa col·lecció d'epígrafs, practicats en negre als marges, en uncials i minúscules barrejades. Ocupa també un lloc preferent en aquest tractat la tasca malaguanyada, acomplerta pels correctors del XIII.ⁿ segle, per tal d'adaptar el text a les exigències de l'època.⁴ Moltes d'aquestes correccions, que enlletgeixen el text allunyant-lo de l'actual Vulgata, són procedents dels antics textos espanyols.⁵ En mig d'unes i altres, apareix el text primitiu, el

1. BERGER, 351.

2. *Id.*, 84 i 156.

3. *Id.*, 351. Després de xxvi títols comença en el text una nova numeració similar que arriba a xvii.

4. Sembla que foren els correctors del XIII.ⁿ segle els qui senyalaren el text, disposant-lo *per cola et commata*, ço és, marcant al final de cada estiqui dos punts en sentit horitzontal, i a baix una coma. Addicions al marge I, 31-32 : *In thesauris* ——— *cultura Dei.* VII, 20 : *Noli prevaricari* ——— *auro spreveris.* VIII, 5-6 : *ne male* ——— *se a peccato.* XIII, 9 : *Humiliare Deo et expecta manum eius.* XIV, 25 : *et in parietibus illius.* XIX, 13 : *cum fecerit injuriam et non.* XXII, 1-2 : *loquentur* ——— *et omnis.* XXVII, 9 : *et inhabitabis.* XXXVI, 14 : *Miserere* ——— *primogenito tuo.* XXXIX, 30 : *bona et mala, vite hominis substantia.* XLIII, 24 : *et ros obvians ab ardore venienti.* L, 1 : *vir qui conservavit legem Dei excelsi, in temptatione inventus est fidelis.*

5. XXXVII, 33, posaren *apoplexa* damunt raspat, que és una lliçó del *Toletanus* i el *Cavensis* (BERGER, 156).

qual serva amb remarcable fidelitat la tònica general dels textos franco-saxons del ix.^a segle, amb llurs encerts i imperfeccions. En tant que s'acorda amb el *Codex Amiatinus*, contenint amb aquest tota una sèrie de passatges interpolats,¹ resta en discrepància amb el manuscrit de Saint-Germain (B. N. de París, lat. 11,553), «el menys francès dels textos copiats a França»,² separant-se de la tradició meridional i espanyola. Mitjançant l'enumeració de les variants més remarcables (addicions, omissions i substitucions de mot o de frase) hom es podrà fer càrrec de les relacions de parentiu (evidentment d'una major afinitat que amb la Bíblia de Teodulf i els textos espanyols)³ amb els textos del nord de França.

Epígrafs : III : *De honore parentum*. IV : *De elemosina et pauperibus*. Ib., 10 : *De pupillo et vidua*. Ib., 12 : *De studio sapientie*. Ib., 23 : *In tempore, pro fide et iustitiis tantum et pro salute anime*. V, 8 : *De conversione*. VI, 5 : *De amici gratia*. Ib., 18 : *De doctrina sapientie*. VII : *De non faciendis malis*. Ib., 13 : *De mendacio vitando ad amicum*. Ib., 22 : *De servo bono*. Ib., 26 : *De filiis*. Ib., 29 : *De parentum*. Ib., 31 : *De timore Dei et honore sacerdotum*. VIII : *De non litigando*. Ib., 14 : *De vitandis malis*. IX : *De mulieribus*. Ib., 14 : *Non relinquendum amicum anticum*. Ib., 22 : *De conviviis iustis*. X : *De iudiciis*. Ib., 9 : *De avaritia*. Ib., 14 : *De superbia*. XII : *De elemosina*. Ib., 8 : *De amicis*. XIII : *De societate divitum superborum*. XIV, 11 : *De benefaciendo, quia mors non tardat*. XVI : *De filiis impiis*. XVII, 20 : *De penitencia*. Ib., 21 : *De conversione*. XVIII, 30 : *De continentia anime*. XX, 29 : *Verbum parabolarum*. XXII, 25 : *De amicitia fidei*. XXIII, 7 : *De doctrina oris*. XXIV : *Sapientie laus*. XXV, 17 : *De nequitia mulieris*.⁴ XXXVI : *De muliere bona*. XXVIII : *De remissione peccati*. Ib., 15 : *De malo lingue*. XXIX : *De fenore*. Ib., 12 : *De dato in proximo*. Ib., 15 : *De misericordia*. Ib., 28 : *De frugalitate honesta et hospitalitate*. XXX : *De disciplina filiorum*. Ib., 14 : *De bono sanitatis*. XXXI, 12 : *De continentia*. Ib., 35 : *De ebrietate*. XXXII : *De rectoribus*. Ib., 24 : *Cum consilio omnia facienda*. XXXIII, 25 : *De disciplina servorum*. XXXIV : *De somniis*. Ib., 14 : *De timentibus Deum*. Ib., 21 : *De oblatione iniqua*. XXXV : *De disciplina custodiende legis*.⁵ XXXVII, 12 : *Cum singulis qualiter tractandum est*. Ib., 23 : *De sophistica et versuta locutione*. XXXVIII, 9 : *De orando Deo in tempore infirmitatis*. Ib., 16 : *De exequiis*. Ib., 26 : *De singulis artificiis*. XXXIX : *De sapiente*. XLIII : *De laude creature*.⁶ XLIV : *De laude patrum*. LI : *Oratio Hiesu fili Sirach*.

1. BERGER, 66, nota 5.

2. *Id.*, 65.

3. *Id.*, 101, nota 2. No conté pas les lliçons detestables, aquí detallades, procedents de les antigues versions.

4. Aquest epígraf i els següents són dintre el text en uncials vermelles.

5. Aquest i els següents, excepte l'últim, tornen a ésser en negre.

6. A causa d'ésser tallat el marge exterior del full, són desapareguts dos epígrafs, que vénen indicats en el text davant els versets 1 i 21 del cap. xli.

Variants* : i, 7 : *ingressus*. *Ib.*, 10 : *verbum per datum*. *Ib.*, 21 : *illius*. *Ib.*, 23 : *Fili*. ii, 13, omet : *et protector est*. iii, 2 : *fili dilecti*. *Ib.*, 3, omet : *fir-mavit*. *Ib.*, 6, omet : *et in die orationis mee exaudietur*. *Ib.*, 12 : *sed per eius*. iv, 8, omet : *sine tristitia*. *Ib.*, 20, omet : *et letificabit illum*. *Ib.*, 29 : *et doctrina in verbis veritatis*. v, 2, omet : *in fortitudine tua*. *Ib.*, 7 : *cito proximat*. vi, 9 : *egreditur per convertitur*. *Ib.*, 31 : *natura per alligatura*. vii, 6 : *agilitate per equitate*. *Ib.*, 13 : *amare per arare*. x, 3 : *prudentium per potentium*. *Ib.*, 4 : *potestas terre, et exclamabilis, omnis iniquitas gentium et utilem rectorem*. *Ib.*, 5 : *potestas per prosperitas*. xi, 15-16 omet : *Sapientia et disciplina* — in malo. *Ib.*, 20 : omet : *et mors appropinquet i et morietur*. xii, 7, omet : *quecumque feceris illi*. *Ib.*, 11 : *adfirmat per adijce*. xiii, 1 : *inclinabitur per inquinabitur*. *Ib.*, 22 : *pax bona per pars*. *Ib.*, 30 : *in ore impii; quia facies et color inmutatus dulcide demonstrat, aut gaudium animi aut dolorem*. xvii, 18 : *sacculum per signaculum*. *Ib.*, 22 : *convertere per minue*. *Ib.*, 26, omet : *ante mortem confitere i confessio*. xix, 21 : *deficit per minuitur*. *Ib.*, 23 : *est iustus*. xx, 21 : *gratus per acharis*. Final : *Penitentes ergo deprecatio cum gemitu et lacrimis esse debet. Penitentes vero venia est ab eo quod penitendum intellexerit distitisse quia non habet veniam ignoratio voluntatis qui sub ignorantie facultatem nescire simulat quod peccat*. xxi, 5 : *Cataplectatio et iniurie objurgatio*. Omet : *et domus* — *superbia*. *Ib.*, 11 : *conplantata per complanata*. xxii, 27 : *est enim concordotatio, ad amicum*. xxiii, 1, omet : *in consilio eorum*. *Ib.*, 10 : *in omnibus per nominibus*. xxiv, 20 : *asphaltum per balsamum*. xxv, 25, omet : *ingemuit vir eius*. xxvi, 9 : *infideli per zelotypa*. xxviii, 14, omet : *in scintillam*. *Ib.*, 19 : *veritas per viratas*. *Ib.*, 20 : *nec habitavit cum requie*. xxix, 21 : *facit per fugit*. xxxi, 32 : *Aequavit in vita vinum hominibus*. xxxiii, 6 : *admissarius per emissarius*. xxxiv, 12 : *enarrando per errando*. xxxv, 1-3-4 : *Qui servat verbum multiplicat orationem. Et propitiationem salutare sacrificii super iniustitias retribuet gratiam*. *Ib.*, 5, omet : *pro peccatis*. xxxvii, 17 : *fidelior per pluris*. *Ib.*, 21, omet : *Est vir* — *inutilis est*. xxxix, 2 : *conservabitur per simul introibit*. *Ib.*, 28 : *diluvium per cataclysmus*. xlv, 11-12 : *et cum semine ipsorum perseverat bona hereditas. Nepotum illorum semen in testamento stetit*. xlv, 19 : *in oblatione viri immaculati*. xlvii, 13 : *Christus per Dominus*. li, 3 : *habitantium per astantium*. *Ib.*, 5 : *multis per portis*.

Les vint-i-sis ratlles finals contenen la pregària de Solomó : *Et inclinavit Salomon genua sua...* Després de l'*explicit* general del llibre, en uncials vermelles, escriviren al marge els correctors del xiii.^a segle : *Explicit oracio Salomonis*; i més avall : *Explicit liber Ecclesiasticum Salomoni[s]*.

El text de les Cròniques o Paralipomens ve seguit. No té sumari, numeració ni la usual divisió de capítols. Presideix el pròleg de sant Jeroní : *Si LXX inter-*

* Les lliçons que segueixen permeten reconèixer la fesomia d'aquest text, de remarcable retirança amb la Bíblia de Saint-Denis, o segona Bíblia de Carles el Calb (B. N. de París, lat. 2), el representant més genuí dels textos franco-saxons.

*pretum...*¹ Poques remarques a fer. Llibre I : VI, 60, omet : *per cognationes suas*. Llibre II : III, 17 (interpolació coetània) després Jachim : *hoc est firmitas*; després Booz : *hoc est in robore*. IV, 5, última frase : *capiebat quoque mensurae tria millia metra*. XXVII, 3 : *eo quod implesset maiestas Domini templum Domini*.² Exempt x, 19, i XI, 12, de les lliçons averiades dels textos teodulfians.³ Bon text (notablement alliberat d'incorreccions gràfiques) d'acord amb la Vulgata.

Esdres i Nehemies : Sense sumari, numeració ni la divisió usual de capítols. Pròleg-dedicatòria de sant Jeroni a Domnionus i Rogacianus : *Utrum difficilius...* A causa d'un descuit del transcriptor, o, potser millor, per venir disposat així l'original,⁴ ofereix aquest tractat una remarcable trasposició de text. Segueix sense interrupció, des del seu començament, fins al f. 192 va., r. 10 : «et tradidit in manus Nabuchodonosor» (I Esdr., v, 12). (Al marge, de mà dels correctors coetanis : «regis Babilonis chaldei. *Require in antea* : domum quoque Z».) Continua en la mateixa ratlla : «usque ad annum tricesimum secundum...» (II Esdr., v, 14), fins al f. 194.ra, r. 43 : «in manu populorum terrarum...» (II Esdr., ix, 30). Torna ara el text més amunt esmentat (f. 192.ra, r. 10) : «regis Babylonis chaldei, domum quoque hanc...» (I Esdr., v, 12). En el f. 196.ra, r. 37, acaba el llibre sense cap llacuna. Comença seguidament el llibre segon amb els quatre mots primers en uncials vermelles, el qual continua fins al 197.ra, r. 43 : «ab anno vigesimo...» (II Esdr., v, 14) (Al marge : «usque ad annum tricesimum. *Require retro A*».) Torna ara el text més amunt interromput (f. 194.ra, r. 43) : «In misericordiis autem tuis...» (II Esdr., ix, 31). En el f. 199.ra, r. 10, acaba, també sense cap llacuna, el llibre segon.

No conté els apòcrifs, llibres III i IV d'Esdres, i, llevat de la trasposició detallada, tot el text resta d'acord amb la Vulgata.

Presideix el llibre de Tobies el pròleg de sant Jeroni : *Chromatio et Heliodoro episcopis...* No posseeix sumari ni numeració de capítols. VI, 9, omet tot el vers, Excel·lent text, d'acord amb la Vulgata, llevat de les incorreccions gràfiques, ordinàries.

Judit : Pròleg de sant Jeroni : *Apud hebreos...* Tampoc conté sumari ni numeració. Quatre uncials vermelles indiquen en les primeres planes la divisió de

1. No conté el tros següent amb què comença aquest pròleg : «Tantus ac talis est liber iste, ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, semetipsum irrideat. Per singula quippe nomina, iuncturasque verborum, et pretermissae in libros Regum tanguntur historiae et innumerabiles explicantur Evangelii questiones. Sed si Septuaginta interpretum...»

2. Contra *Vallicellanus*, *Paulinus*, B. N. 2, etc. Cf. BERGER, 231.

3. BERGER, 155, nota 5.

4. La variació en la disposició del text d'ambdós llibres d'Esdres, tal com existeix en el nostre ms., deu potser l'origen a les antigues versions. En l'edició de la versió grega dels Setanta, feta segons el còdex Vaticà pel cardenal Antoni Caraffa, els tres llibres d'Esdres es troben disposats en la següent forma: el llibre I, nomenat *Sacerdos*, correspon al tercer; el II és el nostre primer; i el llibre de Nehemies, que és el nostre segon, correspon al tercer en la versió dels Setanta. Cf. PERRONE, Joannes, *Praelectiones de Locis Theologicis*, editio novissima... opera et studio D. Bonaventura Pons, Pbr.; tomus secundus, p. 24. Barcinone, 1885.

sengles capítols. iv, 10, omet : *et fierent opprobrium gentibus*. xv, 3 : *fugientes illos descendentes et clangentes tubis*. Bon text, d'acord amb la Vulgata.

Hester : Pròleg de sant Jeroni a Paulus i Eustochius : *Librum Hester variis translatoribus...* Sense sumari, numeració ni divisió de capítols. Les anotacions de sant Jeroni, practicades dintre el text des del cap. x en amunt, són aquí en caràcter uncial i anònimes. ii, 7 : *partem per parentem*. Ib., 9, omet : *et precepit eunucho*. vi, 11, omet : *et impositum equo*. viii, 1, omet : *intravit*. viii, 11, omet : *et spolia eorum diriperent*. xv, 1 : *quin hesteri Mardocheus per quin esset Mardocheus*. Ib., 10, *furum per furorem*. Bon text de la Vulgata, amb les incorreccions usuals, filles, sovint, de la imperícia dels copistes.

Els dos llibres dels Macabeus contenen sengles sumaris. Llibre i : *Ubi eversa Hierusalem...*, 61. Llibre ii : *Ubi occisus est Antiochus...*, 55. L'estructura d'aquest tractat obté plena fixació en el grup més important de manuscrits.¹ El nostre text, prescindint de les errors de transcripció (incorreccions de grafia, falses lectures, etc), no desmereix de la tradició dels bons textos de la Vulgata. Llibre i. Anàlisi : ii, 30. *induraverunt per inundaverunt*. Ib., 36, omet : *nec lapidem miserunt in eos*. iii, 11 : *congregavit per cognovit*. v, 68 : *et vidit aras eorum et spolia deorum*. vi, 23, omet : *et obsequi edictis eius*. vii, 9, omet : *ut videret exterminium quod fecit Judas*. viii, 6, omet : *et equitatum et currus*. ix, 32, omet tot el vers. Ib., 47-65 : *Et extendit Jonathas ——— et exiit in regionem*. (Tot aquest text és trasposat en el capítol següent, x, 11) : *ut extruerent muros. Et extendit Jonathas...* Ib., 54 : *et ero gener tuus et ipsi dignitatem*. xi, 14 : *Ptolomeus*.² xiii, 14, omet : *et quia commissurus esset cum eo proelium*. Ib., 15, omet : *propter negotia que habuit*. xiv, 7, omet : *et non erat qui resisteret ei*. Ib., 9, omet : *et de bonis terre tractabant*. Ib., 27, omet : *Et hoc est exemplum scripture*.³ Ib., 28 : *regis per regionis*.⁴ Ib., 30, omet : *Et congregavit Jonathas gentem suam*. xv, 8, omet tot el vers. xvi, 23, omet : *et bellorum eius*. Llibre ii : i, 31, omet : *Dum autem consumptum esset sacrificium*. Ib., 34-35 : *fecit ei templum. Et si quibus dominaverat rex multa bona accipiebat ex hoc et tribuebat*. ii, 9, omet : *Magnifice ——— tractabat*. Ib., 11 : *mundatum per comestum*. Ib., 15 : *reserastis per desideratis*. iii, 3 : *Ita ut Seleucus de hereditatibus suis*. Ib., 7 : *de latere per delatae*. Ib. 29 : *tacebat per iacebat*. iv, 7 : *Sed post Seleuci civitate excessum ——— abierunt Jason*. Ib., 19 : *et misit Jason facinorosos ab Hierosolimis viros spetulatores*.⁵ v, 14, omet : *non minus autem venundati*.⁶ vii, 3 : *colles per ollas*. Ib., 24, omet : *translatum*. Ib., 41, omet tot el vers. viii, 9, omet :

1. BERGER, 353.

2. Gràfia de l'*Amiatinus*, *Cavensis*, Mordramne; contra B. N. 2, Bíblia de Roses, etc. Cf. BERGER, 157, 169.

3. D'acord amb l'*Amiatinus*. *Id.*, 157.

4. Lliçó de l'*Amiatinus*, *Cavensis*, B. N. 2, 11532 (Bíblia de Corbie). *Id.*, *ibid.*

5. Reminiscència de les antigues versions. *Id.*, 106.

6. D'acord amb l'*Amiatinus*, *Cavensis*, Mordramne, B. N. 1, 21 11532. *Id.*, 157.

et in bellicis rebus experientissimo. Ib., 19 : admovit per admonuit. x, 19 : item Machabeus eis que. Ib., 35-36 : et feroci animo incendentes turres, portasque. xii, 2 : et Apollonius gehenne filius.¹ Ib., 16 : straginium per stagnum. Ib., 42 : oblivioni traderetur.² Ib., 46 : Sancta ergo et salubris cogitatio pro defunctis exorare ut a peccato solverentur.³ xiii, 18, omet : arte difficultatem locorum tentabat. xiv, 8 : vicibus per civibus.

Precedeixen al Nou Testament els quatre prefacs : *Novum opus..., Plures fuisse..., Ammonius quidem..., Sciendum etiam...*⁴ De seguida : *Matheus ex Judea...*

Cada un dels Evangelis té al davant el seu respectiu sumari amb el nombre de títols que corresponen a la divisió del text. Hom retroba l'existència d'aquests sumaris en l'antiga versió llatina «europea», i s'acorda llur estructura amb la divisió del manuscrit grec més antic, el *Codex Vaticanus*.⁵ Els que encapçalen el text evangèlic del nostre manuscrit, bastant rublerts de text, presenten la forma menys antiga. Tenen marcada semblança amb els dels manuscrits de l'escola franco-saxona, i retiren, d'una manera especial, llur representant més genuí, la segona Bíblia de Carles el Calb.⁶ Ho evidencia aquesta nota del text diferencial contingut en el títol primer de cada sumari:

Mateu : *Nativitas Christi. Magi cum muneribus veniunt...*, 28.

Marc : *De Johanne Baptista... De Baptismo Jhesu...*, 13.

Lluc : *Zacharias viso angelo quia non credidit obmutuit...*, 20.

Joan : *Phariseorum levite... Invenimus Messiam*. 13

Els capítols en què es divideix el text (a què fan referència els títols numerats de cada sumari) es contrauen a divuit en l'Evangeli de sant Lluc i muntan a catorze en el de sant Joan. El començament de cada capítol ve indicat en el text pel mitjà usual d'una uncial vermella, que en el marge acompanya el nombre corresponent en romà, practicat també en vermell.

Entre el sumari de sant Mateu i el seu Evangeli existeixen quatre fulls, dels quals els dos primers contenen els cànons dels Evangelis, d'Eusebi de Cesarea, desproveïts d'ornamentació especial, llevat d'ésser en uncials vermelles l'epígraf de cada cànon. Són en nombre de deu. Els dos altres fulls, sense epígraf ni rúbrica de cap mena, són consagrats al text litúrgic, d'alt interès, nomenat *Capitulare Evangeliorum*, ço és, un índex o taula de les lliçons evangèliques corresponents a tot el cicle

1. Reminiscència de les antigues versions acollida pels textos francesos del VIII.ⁿ-IX.ⁿ segles. Cf. BERGER, 106.

2. Lliçó dels manuscrits de Corbie i textos franco-saxons. *Id.*, 180.

3. Idèntica lliçó amb l'*Amiatinus*, *Cavensis*, *Vallicellanus*, *Mordramne* i textos franco-saxons. Dissemblant de la Bíblia de Roses. *Id.*, 23.

4. Totalment d'acord amb la segona Bíblia de Carles el Calb i els mss. franco-saxons : B. N. 257, 261. Lió 357. Ars. 599. Harl. 2788. Epernay. Cf. BERGER, 228, 255.

5. BERGER, 211, 214.

6. *Id.*, 356. D'acord també amb el *Codex Cavensis*. B. N. 261. Ars. 599. Harl. 2788.

de l'any litúrgic. El seu text, a quatre columnes, va transcrit al final d'aquest treball, en forma d'apèndix, amb la verificació de la lliçó evangèlica assignada a cada festa.

El text de sant Mateu resta particularment alliberat de les impures lliçons dels textos primitius.¹ vi, 25, no conté pas la lliçó defectuosa que trobem en la Bíblia de Saint-Riquier : *aut quid bibatis*.² xx, 28, exempt de la lliçó que acullen el text llenguadocià i altres : *Vos autem queritis de modico crescere*,³ etc. xxi, 31, conté la bona lliçó de la Vulgata en lloc de l'averiada, que, provinent de les antigues versions, llegim en la Bíblia de Corbie : *Dicunt ei novissimus*.⁴ xxvii, 16, 32, 35, és, així mateix, exempt de les interpolacions de les bibles de Tours : *qui propter homicidium missus fuerat in carcerem. venientem obviam sibi. ut impleretur — miserunt sortem*.⁵ I, ib., 46, és interessant registrar la variant del nostre text, millor acordada amb el grec : *Heli, heli, lemanzaptani*.⁶

Examen de les variants : iii, 9 : *potest Deus*. iv, 16 : *in regione et umbra mortis*.⁷ v, 13, omet : *ab hominibus*. Ib., 31-32, omet : *det ei — uxorem suam*. vi, 16 : *Demoliuntur enim facies suas*.⁸ Ib., 30 : *minime fidei*. vii, 11, omet : *data*. viii, 25, omet : *ad eum discipuli eius*. x, 37, omet : *et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus*. xi, 18-19, omet : *Demonium — et dicunt*. Ib., 21 : *Corazain*.⁹ xii, 1, omet : *tempore i sabbato*. xiii, 51 : *Etiam Domine*. Ib., 58, omet : *non*. xiv, 1 : *Tetharca*. Ib., 22 : *Et statim iussit discipulos*. xv, 9-10, omissió salvada al marge, de mà coetània. xvi, 4, omet : *scire*. Ib., 8, omet : *non*. Ib., 9-10 : *quinque panum et quinque milia — septem panum et quattuor milia*.¹⁰ xviii, 8, omet : *habentem*. Ib., 9 : *unum oculum habentem*.¹¹ Ib., 28-29, suplerta en forma d'additament al marge inferior : *Redde — dicens*.¹² xix, 4, omet : *hominem*. Ib., 12 : *eunichizaverunt per castraverunt*.¹³ xx, 19 : *deludendum*. Ib., 23 : *et sinistram*. xxi, 9, omet : *hosanna in altissimis*. Ib., 21 : *iactare in mare*. xxii, 4, omet : *sunt*. xxiii, 14, omissió de tot el verset. Ib., 23 : *amittere per omittere*. xxiv, 20, omet : *non i in*. Ib., 27 : *exiit*. Ib., 43 : *perforare*. Ib., 49 : *ebriis*.

1. El text del Nou Testament és ortogràficament més pur. El copista apar més diligent i acurat en la seva tasca, per tal com és segur que tingué al davant un text menys viciat.

2. BERGER, 98.

3. *Id.*, 81, 95, 158, 298.

4. *Id.*, 106.

5. *Id.*, 240.

6. *Id.*, 240.

7. És la lliçó dels manuscrits espanyols i anglo-saxons. Cf. BERGER, 261.

8. És la cèlebre lliçó d'origen irlandès. Cf. BERGER, 35, 41.

9. La mateixa grafia de la segona Bíblia de Carles el Calb. *Id.*, 232.

10. Lliçó igualment del cèlebre manuscrit franco-saxó. *Id.*, 228.

11. Lliçó, també, de la segona Bíblia de Carles el Calb. *Id.*, 232.

12. Serà, com tantes altres, un *lapsus* de ploma del copista.

13. Lliçó d'origen espanyol i irlandès que acull el *Vallicellanus*. *Id.*, 201.

xxv, 26 : *ubi semino*. Ib., 43 : *et non venistis ad me*. xxvi, 1, tot el vers és en uncials vermelles. Ib., 10, omet : *huic i enim*. Ib., 23 : *panem per manum*. Ib., 58 : *in atrio per intro*. xxvii, 40 : *dextruit i reedificat*. Ib., 48 : *sphongiam*. Malgrat les imperfeccions anotades es tracta d'un text revisat, d'aspecte remarcablement carolingi.

Igual que en sant Mateu, es troba davant el sumari de sant Marc el corresponent pròleg : *Marcus euuangelista Dei...* Serva, en quant al text, la mateixa tònica de l'evangeli anterior. Vet ací les variants : i, 1 : *fili David*. Ib., 24, omet : *venisti*. iii, 17 : *nomina Banerce*. iv, 11 : *Vobis datum est scire*. Ib., 90 : *aut cui parabimus illud?* v, 7 : *fili Dei summi?* Ib., 38 : *et videt multum*. Ib., 42 : *stupore maximo*. vi, 3 : *Nonne iste est faber, filius Marie*.¹ Ib., 27-28, omet : *Et decollavit* ——— *in disco*.² vii, 7, omet : *doctrinas et*. viii, 38 : *adulterio per adultera*. ix, 22, omet : *sunt*. Ib., 48, omet : *sale*. xii, 35, omet : *Christum*. Ib., 41, omet : *aspiciebat*. xiv, 2 : *fieret populi*. xv, 29 : *et in tribus diebus edificat*. Ib., 34 : *Heloy, heloy, lemanzabtani*.

Sant Lluç. Pròleg : *Lucas (natione, segona mà) syrus...* Segueix el sumari, de text considerablement llarg. No desmereix dels anteriors el text d'aquest evangeli. Esmentarem dues notes de mà dels correctors. vii, 41, addició al marge. *Et respondens Jhesus ait*. xxii, 19 : *tradetur damunt datur*. Variants. i, 17 : *et incredibiles ad prudentiam*. Ib., 54 : *memorari misericordie tue*. iii, 1, en uncials : *anno* ——— *Tiberii*. Ib., 14 : *et contempti estote*. Ib., 16 : *Ego quidem aqua baptizavi vos*. Ib., 22 : *in te complacuit michi*. Ib., 23-38, el text de les genealogies és disposat a faisó de taula a doble columna. iv, 5, omet : *in montem excelsum*. Ib., 18, omet : *sanare contritos corde*. v, 25, omet : *lectum*. vii, 24 : *vento moveri*. Ib., 39 : *et qualis mulier esset*. ix, 3 : *neque duas tunicas habeatis, neque caltiamenta*. Ib., 15 : *Et discumbere fecerunt et discubuerunt omnes*. x, 2, omet : *suam*. xi, 3 : *da nobis cotidie*. Ib., 23 : *adversum me est*. Ib., 25, omet : *et ornatam*. xii, 31, omet : *primum, et justitiam eius*. Ib., 35, omet : *in manibus vestris*. xiii, 35, omet : *deserta*. xiv, 17, omet : *hora cene*. xvi, 21, omissió suplerta al marge : *et nemo illi dabat*. xviii, 43, omet : *Deum*. xix, 26, omet : *et abundavit*. xxii, 24 : *contemptio inter eos*. Ib., 37 : *et cum iniustis*.

Sant Joan. Pròleg : *Hic est Johannes euuangelista...* Segueix el sumari. Text net, remarcablement alliberat de les lliçons impures dels textos irlandesos i anglosaxons.³ Dues altres correccions. v, 44, substituïren la bona lliçó *invicem* per *hominibus*. vii, 29, addició al marge, de mà del xiii.^a segle de la matussera interpolació d'origen espanyol i irlandès : *Ego scio eum, et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax; et scio eum quia*.⁴ Variants : i, 51, omissió suplerta al marge:

1. Excel·lent lliçó, amb la lleu variant de *iste* per *hic*, diferent de la que acullen els antics textos francesos i la Bíblia de Teodulf. Cf. BERGER, 58, 90, 158.

2. Sens dubte un descuit del transcriptor, a causa de venir repetit el darrer mot.

3. BERGER, 230.

4. *Id.*, 91.

*et descendentes. Ib., 23 : et adveniebant. v, 2 : super probatica piscina. Ib., 4 : tenebatur infirmitate.*¹ *Ib., 28 : audient vocem eius. vii, 39 : Non enim erat spiritus datus quia Jhesus nondum fuerat glorificatus.*² *viii, 27 : Et non cognoverunt quia Patrem eis dicebat.*³ *xi, 11 : exsuscitem eum. Ib., 37, omet : nati. xiv, 17 : nescit eum per nec scit eum. xv, 6 : et aruit. xviii, 11 : non vis ut bibam illum?* Malgrat les variants anotades, les quals ordinàriament equivalen a incorreccions (sovint errors materials o de lectura) el text dels Evangelis del nostre manuscrit és el d'una excel·lent Vulgata.

El llibre dels Actes dels Apòstols comença amb el conegut pròleg de sant Jeroni : *Lucas, natione syrus, cuius laus...* Pertany al grup més nombrós de manuscrits el text del sumari : *Ubi precepit Jhesus...*, 74.⁴

Malgrat que aquest llibre acostuma ésser fortament contaminat de lliçons estranyes, romanalles de les antigues versions, el nostre text ofereix el mateix aspecte de netedat que el dels Evangelis. Amb tot, són més freqüents i menys perdonables alguns *lapsus* de ploma de l'escrivà. Per haver-se anat fonent, a causa de l'ús, principalment en la part inferior de cada full, la lletra primitiva, fou aquesta seguidament refeta, de mà de finals del xii.^a segle. Suplint omissions del text, treballaren damunt d'ell els correctors, no sempre amb igual fortuna. *ii, 37, final, de mà potser coetània, practicaren la següent, acollida per la Bíblia de Teodulf : Demonstrate nobis.*⁵ *Variants : iii, 12 : virtute aut pietate. Ib., 21, omet : a seculo. iv, 32 : erat cor et anima. v, 41 : pro nomine xpi. vii, 6 : annis quadringentis et septem.*⁶ *Ib., 37, omet : ipsum audietis. Ib., 59, omet : in Domino. viii, 2 : Portaverunt. Ib., 4 omet : Dei. Ib. 37, omet tot el vers.*⁷ *ix, 20 : Et continuo ingressus est Paulus in synagogis. Ib., 27 : fideliter egerit. Ib., 38 : Ne periclitetis venire. Ib., 43, omet : multos. x, 6, omet : hic ——— facere. Ib., 25, omet : venit. xi, 5, omet : descendens vas quoddam. Ib., 27, omet : ab Jerosolimis. xii, 12 : ad orantes. xiii, 41 : corruptores per contemptores. xiv, 12 : aute feres ad ianuas. xv, 3 : conversatorem. Ib., 34, omet tot el vers. Ib., 35 : pueribus per pluribus. xvi, 1 : mulieris vidue. Ib., 9-10, omet : adiuva nos ——— in Macedoniam. Ib., 12 : consistentes. Ib., 14 : purpuria. Ib., 17, omet : Hec subsequuta Paulum et nos. Ib., 19, omet : in forum. xvii, 9 : Et accepto satis in Jasone. Ib., 17 : qui audierant. Ib., 18 : Quid vult seminator verborum hic dicere. xviii, 3, omet : erant autem. Ib., 4, omet tot el vers. xxi, 29 : et Hesium per Ephesium. xxiii, 25, omet tot el vers. Ib., 30*

1. Bon text de la Vulgata, d'acord amb B. N. 2. Cf. BERGER, 230.

2. Averiada lliçó de les antigues versions. Cf. BERGER, 95.

3. Reminiscència dels primitius textos. Cf. BERGER, 106.

4. BERGER, 356.

5. *Id.*, 32, 161.

6. Lliçó dels textos meridionals i de la Itàlia del nord. Cf. BERGER, 120, 122.

7. D'acord amb l'*Amiatinus*, *Fuldensis*, *Cavensis*, gran Bíblia de Corbie i altres. Cf. BERGER, 121

omet : *Vale*. xxiv, 6-8 : *Quem adprendimus a quo poteris ipse iudicans*. Ib., 9 : *audierunt autem*. Ib., 20 : *ipsi predicant*. Ib., 22 : *sciens de vim. Dicens*. xxv, 5 : *Qui ergo in vobis si quod est in viro*. xxviii, 15 : *Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Epiforum et tribus Tabernis*.¹ Ib., 22 : *non per nam*. Ib., 29, omet tot el vers.²

Presideix les set Epístoles catòliques el sospitós pròleg atribuït a sant Jeroni: *Non ita ordo est apud grecos, qui integre sapiunt...*³

Sant Jaume. Sumari : *De inimicorum inseditionibus (sic)...* 20.⁴ Variants. i, 11 : *Exaltatus est enim*. ii, 20 : *octiosa est*. iii, 11 : *de eadem fonte*. Ib., 17 : *indicans sine simulatione*. iv, 9, omet : *et plorate*. v, 3, omissió suplerta pel corrector: *vobis iram*. Ib., 10, omet : *exitus mali*. Ib., 13 : *equo animo et psallat*.

i.^a sant Pere. Sumari : *De generacionis invicta potentia...*, 19.⁵ Variants : i, 3, esmena del corrector (*vite eterne*) damunt la bona lliçó : *in spem vivam*. Ib., 23, omet : *sed incorruptibili*. ii, 2 : *rationales, sine dolo*. iii, 18 : *mortuos quidem carne, vivificatos autem*. Ib., 22, omet : *deglutians* ——— *efficeremur*. v, 13, omet: *ecclesia*.

ii.^a sant Pere. Sumari : *De sanctis quos in hoc mundo...*, 11.⁶ Variants : i, 2: *in cognitione Domini nostri*. Ib., 13 : *in commotione*. Ib., 16 : *et prescientiam*. Ib., 17, omet : *dilectus*. ii, 4 : *tradidit in iudicium cruciatos reservari*. Ib., 10, omet : *introducere*.⁷ Ib., 13 : *expectantes diei*. Ib., 16 : *sue vesanie et proprie iniquitatis*. Ib., 18 : *placent in desideriis carnis*. iii, 1 : *in quibus excito vestram commotionem*. Ib., 10, omet : *terra* ——— *exurentur*. Ib., 17 : *errore transducti*.

i.^a sant Joan. Sumari : *De verbo vite...*, 20.⁸ Variants : ii, 14 : *cognovistis Patrem*. *Scribo vobis, fratres, quia cognovistis eum qui ab initio est*.⁹ iv, 6 : *Qui novit Deum cognoscit nos*. Ib., 8 : *Qui non diligit non audit Deum*. v, 7, és omès en l'original tot aquest vers. Additament al marge, de mà del xii.^a segle, a continuació del vers següent. Ib., 8 : *Quoniam tres sunt qui testimonium dant* (segona mà, interliniat : *in terra*) *spiritus, aqua et sanguis* (un raspap de tres o quatre mots, probablement (*lapsus* del transcriptor), la repetició dels mateixos que segueixen) *et tres unum*

1. Lliçó més atànçada a la Vulgata que no ho és la del text franco-saxó, la impuresa del qual retira en la terminació de la frase. Cf. BERGER, 203.

2. Llevat d'aquesta omissió, tan suspecta d'ésser interpolada a causa de la varietat de lliçons a què ella donà ocasió, fineix el text d'acord amb la Vulgata, exempt de la greu interpolació de les antigues versions que acullen alguns manuscrits francesos i la Bíblia de Teodulf. *Id.*, 162.

3. Amb els primers mots «Qui integre sapiunt», és atribuït a sant Jeroni en el *Còdex Toletanus*, manuscrit del viii.^a segle. *Id.*, 391.

4. BERGER, 361.

5. *Id.*, *ibid.*

6. *Id.*, *ibid.*

7. D'acord amb B. N. 2, etc. Cf. BERGER, 233.

8. BERGER, 361.

9. La mateixa lliçó d'ambdues Bibles de Carles el Calb, Bíblia de Roses, etc. *Id.*, 128, n. 5.

sunt. (Afegí, a continuació, la segona mà) : *Et tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus. Et hii tres unum sunt.*¹ Ib., 20, interpolació al marge, de mà del XII.ⁿ segle : *carnem induit nostri causa.*

II.^a de sant Joan. Sumari : *De diligendis cultoribus veritatis...*, 5.² Variants. 1 : *Senior dilecte.* 9 : *hic Filium et Patrem habet.*

III.^a de sant Joan. Sumari : *De filiis...*, 5. Variants : 1 : *in veritate caritatis. Ideo in omnibus orationem.* 7 : *a gentilibus.* 14 : *Pax tecum.* (Final, amb lletra de l'època) : *De falsis doctoribus, negatoribus scilicet xpi. in pudicis.*³

Sant Judes. Sumari : *De falsis doctoribus...*, 7. Variants : 3, omet : *de comuni* — *scribere vobis.* 6 : *Dei magni,* — *sub caligine iuditio.* 18 : *ambulantes impietatum.* 19 : *qui se segregant animales.* 21 : *ipsi vos in dilectione.* 24, omet : *in exultatione.* 25, omet : *seculorum.*

Serva el text de les epístoles la tònica general d'atacament a la Vulgata. La lletra, quelcom desmerescuda en alguns indrets (a causa del refec de la lectura) fou refeta per la mateixa mà, segons apar, que transcriuria les interpolacions.

L'Apocalipsi comença amb el pròleg : *Joannes, apostolus et euuangelista...* Sumari : *Johannis septem ecclesiis...*, 24.⁴ Variants : 1, 6 : *et fecit regnum nostrum.* Ib., 11, omet : *que sunt in Asia.* Ib., 18 : *in secula seculorum amen.* v, 14 : *Et seniores ceciderunt et adoraverunt.* vi, 1 : *unum de septem signaculis.* Ib., 2, omet : *Et vidi.* Ib., 3, omet : *et vide.* viii, 3 : *et data sunt illi incensa multa que sunt orationes sanctorum omnium super altare.* ix, 4 : *ne delerent.* xi, 17, omet : *et qui venturus es.* xi, 6 : *ducentis quadraginta.* xiii, 10, omet : *duxerit.* Ib., 18 : *et numerus eius est sexcenta sexaginta sex milia.* xiv, 15, omet : *ante thronum Dei.* Ib., 7 : *et mare et omnia que in eis sunt.* xv, 6 : *vestiti lapide mundo.* xvi, 7 : *Et audivi ab altare dicens.* xviii, 13 : *et cinamomum et amomum.* Ib., 15 : *Mercatores hominum.* Ib., 22, omet : *et vox mole non audietur in te amplius.* xix, 9 : *Et dixit michi : Hec verba, verba Dei sunt.* xx, 6, omet : *Beatus* — *prima.* Ib., 14 : *Hec mors secunda est in stagnum ignis.* xxi, 6 : *aque vive gratis.* xxii, 14, omet : *in sanguine agni.* La lletra del text, molt castigada per la lectura, fou refeta posteriorment en alguns indrets.

El text de sant Pau va precedir d'un pròleg, partit en tres paràgrafs, que presideixen sengles inicials. Fan així : «Argumentum epistola ad Romanos causa hec est... = Pauli Apostoli epistole numero xiiii... = Cum Romanis ita agit Apostolus

1. La primera mà, doncs, o sigui el text original i propi del manuscrit, ens dóna, sense interpolacions, en aquest cèlebre passatge dels tres testimonis, el text dels bons manuscrits de la Vulgata. Una vegada més el nostre text roman fidel a l'escola franco-saxona i allunyat, per tant, de la tradició dels textos espanyols, els quals, a causa, probablement, de la influència de la teologia heretical de Priscilià, reprodueixen aquest passatge interpolat. Cf. BERGER, 9, 27, 64, 104 i 107.

2. D'aquesta i de les dues següents, Berger no registra el sumari.

3. És el text del títol primer del sumari de l'epístola de sant Judes que segueix després de l'*explicit*.

4. BERGER, 362.

Paulus...». Degut segurament a una distracció transcriví immediatament l'escrivà el text de la primera carta als Romans, el qual resta interromput en el vers 24. Segueixen immediatament els tres pròlegs (el primer dels quals pertany a sant Jeroni), que fan així : «Primum queritur... = Romani [sunt] qui ex iudeis... = Jam dudum Saulus...» (el vers dedicatòria del papa sant Damàs).

Segueixen els sumaris de totes i cada una de les epístoles segons el text i numeració següents:

- Romans : *De fide eorum...*, 30.¹
- I.^a Corintis : *De Apostolo co[n]iurante...*, 25.²
- II.^a Corintis : *De consolatione Dei...*, 22.
- Galates : *De Apostolo...*, 19.
- Efessis : *De benedictione...*, 10.
- Filipenses : *Quoniam quidem Christum...*, 6.
- Colossenses : *Videte ne...*, 5.
- I.^a Thessalonicenses : *Quomodo ab idolis...*, 5.
- II.^a Thessalonicenses : *Ne terreamini...*, 4.
- I.^a Timoteu : *De bona esse legem...*, 7.
- II.^a Timoteu : *De persecutione sua facta...*, 3.
- Titus : *De constitutione...*, 2.
- Filemó : *Obsecro te...*, 2.
- Hebreus : *De Christo quod Deus sit...*, 39.

Romans. Després del sumari d'aquesta epístola existeix el conegut argument «Romani sunt partes Italie...». L'equivalent a les altres cartes es troba al començament de llur text. Variants : I, 31 : *sine affectione, absque pudore*. II, 8 : *qui ex contemptione sunt*. IV, 12 : *sed et his qui sectantur iustitiam et sit pater circumcisionis. Non his tantum qui sunt ex circumcisione sed et his qui sectantur iustitiam que est in preputio fidei patris nostri Abrahe*.³ Ib., 18 : *Sic erit semen tuum*.⁴ Ib., 19 : *Et confirmatus fidem non consideravit*. Ib., 23, omet : *ad iustitiam*. V, 8, omet : *secundum tempus*. Ib., 21, omet : *ut sicut ——— in mortem*. VII, 15 : *Non enim quod volo, hoc ago : sed quod odi, illud facio*. VIII, 10 : *spiritus vero vita*. Ib., 23, omet : *Dei*. Ib., 26 : *infirmiorem nostre orationis*. IX, 18 : *et quem non vult indurat*. Ib., 25, omet : *et non dilectam, dilectam*.⁵ X, 21 : *et contradicentem michi*. XI, 5, omet : *gratie*. Ib., 22 : *Vide ergo bonitatem esse veritatem Dei*. Ib., 27 : *peccata eorum, dicit Dominus*. XIV, 4 : *manducas per iudicas*. Ib., 6 : *et gratias non agit Deo*. XV, 2 : *ad*

1. La disposició d'aquests sumaris sembla ésser idèntica a la del grup de mss. de Tours. Cf. BERGER, 360.

2. És xxvi la xifra darrera de la numeració, mes són únicament xxv els títols de què es compon el sumari.

3. Repetició deguda, segurament, a una error de lectura.

4. Sense addició; d'acord amb la Vulgata. Cf. BERGER, 202, 233.

5. D'acord amb la Bíblia de Corbie. Cf. BERGER, 233.

bonam edificationem. Ib., 5, omissió, suplerta pel corrector : det vobis. Ib., 29: benedictionis Christi veniam. xvi, 26 : quod nunc manifestatum est.

1.ª Corintis. Pròleg : *Chorinti sunt Achaici...* i, 11 : *quia contemplationes inter vos sunt. Ib., 18 : Verbum pereuntibus enim stultitia est. iii, 20 : cogitationes hominum. iv, 8 : ut et nobiscum regnaremus. vi, 11 : et in spiritu Domini nostri.¹ vii, 7 : Volo autem omnes homines esse. Ib., 35 : Dominum observandi; et intente facit servire Domino absque ulla distractione.² viii, 8 : deerit nobis per deficiemus. Ib., 10: cum sit minima. ix, 21, omet : ut eos, qui sub lege erant, lucrificarem. x, 5, omet: in deserto. xi, 21 : preoccupat ad manducandum. Ib., 24 : quod pro vobis frangetur. Ib., 25, omet tot el vers. xiii, 11 : sentiebam ut parvulus. xvi, 12, omet: De Apollo ——— cum fratribus. Ib., 24, omet : in Christo Jhesu.*

ii.^a Corintis. Petit pròleg : *Post acceptam...* i, 6, omet : *sive consolamur pro vestra consolatione. Ib., 18, final : sed est in illo est. iv, 18, omet : sed que non videntur. v, 4 : Nam et qui sumus in hoc corpore in tabernaculo. viii, 11, omet : ita ——— habetis. Ib., 20 : a nobis in gloria Domini. ix, 4, omet : ut non dicamus vos. Ib., 6 : et metet vitam eternam. Ib., 9 : manet in eternum. x, 12 : seipsi in semetipsos mentientes et comparantes seipsos sibi non intellexerunt. xi, 7, omet : evangelium Dei.*

Gàlates. Pròleg : *Galate sunt greci...* ii, 2, omet : *aliquid esse. Ib., 21 : Non ab initio gratia Dei. iii, 1 : O insensati Galate, qui vos fascinavit veritati non oboedire.³ Ib., 6, omet : scriptum est. v, 23, omissió suplerta pel corrector : modestia, castitas. vi, 6 : qui se catezizatur verbum et qui se catezizat.*

Efessis.⁴ Pròleg : *Ephesi sunt...* iv, 25 : *Et iusiurandum nolite diligere, quoniam. Ib., 28 : labore manibus quod. vi, 3, omet tot el vers. Ib., 20, final : sed verbum Dei non potest alligari.*

Filipenses. Pròleg : *Philippenses sunt...* i, 21 : *Michi enim vere Christus est. ii 4, omissió, suplerta al marge : non que sua sunt singuli considerantes. iii, 6 : que ex lege est sine querela. iv, 11 : ego enim didici in quibus sufficiens sim.*

Colossenses. Petit pròleg : *Colosenses et hii sicut Laudicenses sunt Asiani...* i, 14, omet : *per sanguinem eius. ii, 2 : intellectus. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso in agnitionem ministerii Dei Patris xpi. Jhesu in quo sunt. Ib., 15, omet : traduxit ——— in semetipso. iii, 8 : turpem sermonem de ore vestro non procedat.⁵ Ib., 25, omet : apud Deum.*

1. Al marge, amb lletra del xiii.ⁿ segle : *Omnia mihi licent, sed non omnia edificant.*

2. Interpolació manifesta.

3. D'acord amb la Vulgata actual. Esmenat (de mà del xiii.ⁿ segle) per *credere*, que és la lliçó de la Bíblia primera i segona de Carles *et Calb*, Bíblia de Roses, text de Teodulf i altres. Cf. BERGER, 159.

4. El text d'aquesta epístola fou retocat pels correctors del xiii.ⁿ segle. Dels vuit esmenats, solament tres supliren deficiències del text; els cinc restants malmeteren la bona lliçó.

5. Lliçó de la Bíblia de Roses i altres manuscrits, encara que en diferent construcció de frase. Cf. BERGER, 99 i 231.

I.^a Thessalonicenses. Pròleg : *Thessalonissences sunt Machedones...* II, 2 : *et contumeliis adflicti*. IV, 15 : *in illo die resurgunt primi*.

II.^a Thessalonicenses. Pròleg : *Ad Thessalonicenses secunda...*

I.^a Timoteu. Pròleg : *Thimotheum instruit...* I, 9 : *sciens hoc quia iusto lex est posita, sed iniustis et non oboedientibus, impiis et peccatoribus, sceleratis et profanis*. Ib., 16 : *omnem patientiam ad exemplum eorum*. II, 3 : *coram salutari nostro Deo*. Ib., 10 : *promittentes castitatem per bonam conversationem*. III, 4 : *suam domum bene regentem*. IV, 13 : *et exhortationi doctrine*. Ib., 16 : *et eos qui te odiunt*. V, 2 : *adulescentulas ut sorores*. Ib., 16 : *Si quis fidelis vel si qua fidelis**. Ib., 21, omet : *alteram partem*. VI, 8 : omissió de tot el vers. Ib., 17 : *non superbe sapere*.

II.^a Timoteu. Pròleg : *Item Thimotheo scribit...* II, 16 : *et inaniloquia devita*. III, 9 : *error enim eorum manifestum erit sicut*. IV, 16 : *non illis reputetur*.

Titus. Pròleg : *Titum commune facit...* II, 7 : *in castitate, in gravitate*.

Filemó. Pròleg : *Philemoni familiares litteras...* 6 : *in agnitionem omnis boni qui in vobis est*. 12 : *tu autem illum idest mea viscera*. 16 : *sed plus servo*. 19 : *ut iudicem tibi*. 20, final : *in Domino in Christo*.

Hebreus. Pròleg : *In primis dicendum est quur...* I, 8 : *virga recta est virga regni tui*. III, 1, omet : *celestis*. Ib., 19 : *quia non potuerunt introire in regnum ipsius*. IV, 3 : *ab institutione mundi factis*. Ib., 14 : *teneamus spei nostre confessionem*. VII, 1 : *rex Hierusalem*. VIII, 1 : *Talem habemus Pontificem quicumque sedit in dextera sedis*. X, 14 : *Ve enim oblatione consumavit*. Ib., 20 : *viam salutis et viventem per velamen*. Ib., 29 : *deteriora miseri supplicia*. XII, 11 : *Omnis enim disciplina in presenti fidem videtur non gaudii esse sed memoris*. Ib., 18 : *Non enim accessistis ad tractabilem ignem per turbinem, per caliginem et procellam*. XIII, 9 : *Doctrinis variis nolite abduci*. Ib., 16 : *Beneficentie autem nolite oblivisci*. El text de sant Pau, malgrat les usuals incorreccions de grafia que apareixen en ell, pot, així mateix, qualificar-se de bo. L'epístola als hebreus presenta una transcripció quelcom més defectuosa.

Apar més cuidat el text dels tractats que, extrets de sant Jeroni i sant Isidor, des del f. 318 al 330, completen el manuscrit. (Vegi's la nota de la pàg. 145.)

Tan com un text escripturístic de reconeguda valor, el manuscrit urgellità de la Vulgata, l'origen del qual havem intentat esbrinar, constituirà tothora un document d'interès per a la història de l'expansió carolíngia en el nostre país.

APÈNDIX

CAPITULARE EVANGELIORUM. — Carlemany, als darrers anys del VIII.ⁿ segle, confià a Alcuí la tasca de corregir i esmenar el text sagrat, per tal d'adaptar-lo a l'exercici del culte. Des del primer moment la legislació carolíngia s'encaminà a

* Remarcable lliçó dels bons mss., que acullen els textos franco-saxons. Cf. BERGER, 159.

la reforma de la literatura eclesiàstica. Anteriorment a l'any 800, una capitular de Carlemany, acompanyatòria de l'edició corregida de l'Homiliari, que per especial comanda d'aquest gran rei va acomplir Pau, diaca, expressa clarament que, una volta enllestida la tasca de la correcció de la Bíblia, s'imposa el dreçament de les lliçons que havien d'entrar en el cerimonial del temple.¹ En efecte, mana que els preveres usin, degudament corregits, el Missal i el Leccionari.² Molt aviat Alcuí va pendre a son càrrec l'execució del reial projecte disposant en forma litúrgica les lectures de la Bíblia. El *Liber Comes, ab Albino emendatus*, el qual existeix en el ms. n.º 23, pertanyent al ix.º segle, de l'església de Chartres,³ és el primer esforç del savi monjo benedictí per a dotar l'església de textos apropiats.

Tota una sèrie de manuscrits de la Bíblia, perfectament classificables, donaren acollida, abans o després dels Evangelis, al *Capitulare Evangeliorum*, part integrant, la més principal, del lliçoner de la Missa de la reforma carolíngia. Aquest text litúrgic, destinat a fer utilitzable el text evangèlic, es comença a trobar en els manuscrits dels darrers anys del viii.º segle, procedents de les grans escoles carolíngies.⁴ Excel·leixen una nombrosa col·lecció, escrits en lletres d'or, els més sumptuosos, i d'una major riquesa que jamai hagi produït l'art cal·ligràfic, els quals donaren gran renom a l'escola palatina fundada per Carlemany, i que dirigí Alcuí des de 782. Ells recolliren i sublimaren la tradició artística dels manuscrits irlandesos. Aquestes formoses produccions de l'art franco-saxó, difícils de localitzar (les quals, amb tot, hom pot assegurar que tingueren llur breçol en la província eclesiàstica de Reims), són les primeres d'enquibir dintre llur text el *Capitulare Evangeliorum*.⁵

1. Transcrivim els dos paràgrafs següents: «Inter quae iam pridem universos Veteris ac Novi Testamenti libros, librorum imperitia depravatos, Deo nos in omnibus adiuvante, examussum correximus. — Accensi praeterea venerandae memoriae Pippini genitoris nostri exemplo, qui totas Galliarum ecclesias Romanae traditionis suo studio cantibus decoravit, nos nihilominus solerti easdem curamus intuitu praecipuarum insignire serie lectionum.» Cf. BERGER, 187.

2. BALUZE, *Capitularia*, t. 1, col. 569.

3. MABILLON, *Annales Ordinis Sancti Benedicti*, saec. II, p. 328. Cf. BERGER, 188.

4. E. RANKE, *Das Kirchliche Pericopensystem*. Berlín, 1847.

5. Provarem, extraient-lo de Berger, de dreçar d'alguns d'ells una breu nota:

1. — Ms. n.º 2788 de la Biblioteca d'Harley (Museu Britànic). Conté el text dels quatre Evangelis, escrits enterament en uncials d'or amb abundant decoració franco-saxona. Són 208 ff., 2 col. de 32 l., 365 x 245 mm. *Capitulare Evangeliorum* al final. És de finals del viii.º segle.

2. — Ms. n.º 1 de la Biblioteca de la ciutat d'Abbeville. Conté els Evangelis escrits en lletres d'or damunt porpra. Prové de Saint-Riquier i té molta semblança amb l'anterior. Hom assegura que fou donat per Carlemany a l'abat Engilbert, deixeble d'Alcuí. Són 198 ff., 2 col., de 32 l., 350 x 320 mm. *Capitulare Evangeliorum* al final. Pertany, així mateix, a finals del viii.º segle.

3. — Ms. lat. n.º 9383 de la Biblioteca Nacional de París. Evangelis escrits en capitals rústiques d'or. Pertanyia a l'església de Metz, i té remarcable semblança amb el manuscrit de Harley. Són 264 ff., 17 a 20 l., 310 x 250 mm. A l'últim, el *Capitulare Evangeliorum*. Lletres de finals del viii.º segle.

4. — Ms. n.º 22 de la Biblioteca de la ciutat de Trèveris. És el nomenat *Codex Aadae*; conté els Evangelis i és escrit enterament en uncial i minúscula d'or. Són 172 ff., 2 col., de 32 l., 365 x 245 mm. Al final *Capitulare Evangeliorum*. Anterior a l'any 803.

5. — Ms. lat. n.º 8850 de la B. N. de París. Text dels Evangelis, nomenats, de Saint-Medard (Soissons). Escrit en uncials d'or i abundant decoració semblant al manuscrit anterior i al d'Harley. Són 235 ff., 2 col., de 32 l., 360 x 260 mm. *Capitulare Evangeliorum* al final. Anterior a l'any 827.

6. — Ms. n.º 1 de la Biblioteca de la ciutat d'Epernay. Evangelis anomenats d'Ebon. Escrit en

Simultàniament als manuscrits de luxe de l'escola crisogràfica, eren treballats en els tallers carolingis altres exemplars de cal·ligrafia menys escollida, els quals, portant l'encuny de l'escola imperial, foren executats paral·lelament en l'escola de Tours, recordant l'alt mestratge d'Alcuí, abat de sant Martí (796-804), i en les planes de la Nèustria, on l'escola franco-saxona continuà incessantment la producció. El *Capitulare Evangeliorum* no fou negligit en aquests manuscrits de cal·ligrafia corrent, procedents d'ambdues zones d'influència del renaixement carolingi.¹

A l'escola franco-saxona, l'hereva principal de la tradició alcuiniana,² cal atribuir tota una sèrie de manuscrits que inclogueren gelosament dintre llur text l'índex litúrgic dels evangelis.³

Continuà després el *Capitulare Evangeliorum*, essent reproduït en els diferents manuscrits del sagrat text pertanyents a les diverses escoles. La Bíblia, de començaments del x.ⁿ segle, de l'abadia d'Einsiedeln (ms. n.º 1) l'acull al final del text dels evangelis.⁴ Dos textos irlandesos dels evangelis, de la primera meitat del x.ⁿ segle, existents al Museu Britànic el primer (n.º 9381) i a la Nacional de París el segon (ms. lat. n.º 13169) contenen també al final el text litúrgic de referència.⁵ El text del *Breviarium Evangeliorum*, amb lletra de mà del xi.ⁿ segle, fou afegit al final del manuscrit dels Evangelis, d'antiga possessió de l'església de Beauvais (ms. lat. número 17968 de la B. N. de P.) pertanyent a la primera meitat del ix.ⁿ segle.⁶ Per últim, en dos manuscrits dels Evangelis, procedents del nord de França, de lletra del xi.ⁿ segle el primer (ms. n.º 592 de la B. de l'Arsenal de París) i del primer quart del xii.ⁿ segle el segon (ms. n.º 15 de la B. de Lille), fou continuat al final l'índex dels evangelis de tot el cicle litúrgic.⁷

El manuscrit urgellità, un altre dels que marquen les fites de l'antic imperi carolingi, enquibí, també, al començament del text sagrat dels Evangelis, la referida taula

minúscula d'or. Són 178 ff., 23 l., 265 × 210 mm. Al final, el *Capitulare Evangeliorum*. Anterior a l'any 835.

7. — Ms. n.º 599 de la Biblioteca de l'Arsenal de París. Text dels Evangelis en minúscula d'or. Exemplar de transició entre els manuscrits en lletres d'or i l'escola de Tours. Són 178 ff., 2 col., 28 l., 260 × 185 mm. *Capitulare Evangeliorum* al final. Primera meitat del ix.ⁿ segle.

8. — Ms. n.º 2797 de la Biblioteca d'Harley. Evangelis escrits en miniatura d'or. De remarcable semblança amb els Evangelis d'Ebbon, és anomenat de Sainte-Genevieve. Són 175 ff., 25 l., 260 × 200 mm. *Capitulare* al final. Segona meitat del ix.ⁿ segle.

9. — Ms. lat. n.º 14000 de la Biblioteca Reial de Munich. Evangelis nomenats de Saint-Emmeran, escrits en uncials d'or i dedicat a Carles el Calb. Gran davassall de luxe. Decoració del nord de França. Són 126 ff., 2 col., de 40 l., 420 × 320 mm. *Capitulare* al final. Datat de 870 a 871.

1. BERGER, *op. cit.*, 409, 250, 389, 403, 252, 402, 403, 254, 411.

2. *Id.*, 274. Arriba l'autor en la conclusió següent: «Mais nous devons reconnaître que, pour le texte comme a tous égards, l'école crysographique n'a légué ni tradition ni modèle à l'école de Frédigise et d'Adalbald; à l'école des maîtres de l'écriture semionciale. La tradition du texte évangélique n'a pas passé des manuscrits en lettres d'or à l'école de Tours, mais à l'école du Nord, à l'école franco-saxonne.»

3. *Id.*, 194, 420, 291, 402, 254, 404, 403, 291, 99.

4. *Id.*, 382.

5. *Id.*, 389, 408.

6. *Id.*, 279, 409.

7. *Id.*, 410, 385.

litúrgica. Així com el sol fet de la seva existència constitueix una altra dada a favor de l'origen carolingi del manuscrit, revela el seu text una major edat a l'època de la seva material execució. El transcriptor acompliria la seva tasca damunt un text anterior a l'any 835. La festivitat de Tots-Sants, introduïda en l'imperi franc en aquesta data, no ve pas indicada en el nostre text;* el qual, d'altra banda, té tot el caràcter d'un text d'importació, per l'absència total de notícia litúrgica referent al nostre país.

Vet ací, al detall, la verificació dels perícopes assignats a cada ofici en tot el cicle litúrgic:

[In natale Domini], secundum Lucam: Exiit edictum a Cesare Augusto *usque* pax hominibus. Lc., II, 1-14.

Ad sanctam Anastasiam, secundum Lucam: Pastores loquebantur ad invicem *usque* dictum est ad illos. Lc., II, 15-20.

Ad sanctum Petrum, secundum Johannem: In principio erat verbum *usque* gratie et veritatis. Jo., I, 1-14.

In natale sancti Stephani, secundum Mathaeum: Dicebat Jhesus turbis indaeorum *usque* Benedictus qui venit in nomine Domini. Mt., XXIII, 29-39.

In natale sancti Johannis, secundum Johannem: Dixit Jhesus Petro: Sequere me *usque* quia verum est testimonium eius. Jo., XXI, 22-24.

In natale Innocentium, secundum Mathaeum: Ecce Angelus Domini apparuit Joseph *usque* quoniam Nazareus vocabitur. Mt., II, 13-23.

In natale sancti Silvestri, secundum Matheum: Dixit Jhesus discipulis suis: Vigilate quia nescitis *usque* constituet eum. Mt., XXIV, 42-47.

In octabas Domini. Ad sanctam Mariam, secundum Lucam: Postquam consummati dies octo *usque* in utero conciperetur. Lc., II, 21.

In vigilia Teuphanie, secundum Mathaeum: In illo tempore defuncto Herode *usque* Nazareus vocabitur. Mt., II, 19-23.

In Tophania, secundum Mathaeum: Cum natus esset *usque* in regionem suam. Mt., II, 1-12.

* Dominica I post Natale Domini, secundum Lucam: Erat Joseph *usque* erat in illo. Lc., II, 33-40.

Dominica I post Teuphaniam, secundum Lucam: Cum factus esset Jhesus *usque* apud Deum et homines. Lc., II, 42-52.

In natale sancti Felicis in pincis, secundum Lucam: Dixit Jhesus discipulis suis: Qui vos audit *usque* nomina vestra scripta sunt in celis. Lc., X, 16-20.

Feria IIII post Teophaniam, secundum Mathaeum: Venit Jhesus ad Galilea *usque* michi complacuit. Mt., III, 13-17.

Feria VI post Teophaniam, secundum Mathaeum: Cum audisset Jhesus quod Joannes *usque* adpropinquabit enim regnum celorum. Mt., IV, 12-17.

In octabas Teophanie, secundum Johannem: Vidit Johannes Jhesum *usque* hic est Filius Dei. Jo., I, 29-34.

In natale sancti Marcelli pape, secundum Mathaeum: Homo quidam peregre *usque* intra in gaudium Domini tui. Mt., XXV, 14-23.

Ebdomada II post Teophaniam, secundum Johannem: Nupcie facte sunt *usque* discipuli eius. Jo., II, 1-11.

Feria IIII post Teophaniam, secundum Lucam: Regressus est Jhesus in virtute spiritus in Galilea *usque* que procedebant de hore eius. Lc., IV, 14-22.

Item feria IIII, secundum Marcum: Venit ad Jhesum leprosus deprecans eum *usque* que precepit Moyses in testimonium illis. Mr., I, 40-44.

Feria VI, secundum Marcum: Egressus Jhesus venit in patriam *usque* incredulitatem eorum. Mr., VI, 1-6.

Sabbato, secundum Lucam: Surgens Jhesus de sinagoga *usque* evangelizare regnum Dei. Lc., IV, 38-43.

* BERGER, 286. Les quatre pàgines de text de què consta formen un quadern en doble full, la lletra del qual és de menor tamany i revela un aspecte més arcaic que la usual del manuscrit. Per la seva estructura, aquest doble full tan podria ésser col·locat en aquest indret com en altre qualsevol del volum.

Item sabbato, secundum Lucam : Descendit Jhesus in Capharnaum *usque* locum regionis. Lc., iv, 31-37.

Ebdomada iii, secundum Mathaeum : Cum descendisset Jhesus *usque* ex illa hora. Mt., viii, 1-13.

Feria iiii, secundum Marcum : Introivit Jhesus in sinagoga *usque* manus illius. Mr., iii, 1-5.

Feria vi, secundum Lucam : Cum esset Jhesus in una civitate *usque* infirmitatibus suis. Lc., v, 12-15.

Item feria vi, secundum Mathaeum : Circuibat Jhesus totam Galileam *usque* secute sunt eum turbe multe. Mt., xix-2 (?).

Sabbato, secundum Marcum : Cepit Jhesus docere *usque* audiendi audiat. Mr., iv, 1-9.

Item sabbato, secundum Marcum : Exeuntes pharisei *usque* eiciendi demonia. Mr., iii, 6-15.

In natale sancte Prisce, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

In natale sancti Sebastiani, secundum Lucam : Descendens Jhesus de monte *usque* merces vestra multa in caelo. Lc., vi, 17-23.

Item sancti Fabiani, secundum Mathaeum : Vigilate quia *usque* constituet eum. Mt., xxiv, 42-47.

Ebdomada iiii, secundum Mathaeum : Ascendente Jhesu *usque* obediunt ei. Mt., viii, 23-27.

In natale sancte Agnes, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum *usque* neque horam. Mt., xxv, 1-13.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Loquente Jhesu ad turbas *usque* a terram illam. Mt., ix, 18-36.

Item feria iiii, secundum Lucam : Factum est autem euntibus *usque* regno Dei. Lc., ix, 57-62.

Feria vi, secundum Marcum. Dicebat Jhesus discipulis suis : Videte quid audiat *usque* disserebat omnia. Mr., iv, 24-34.

Sabbato, secundum Lucam : Dicebat Jhesus parabolam intendens *usque* manducabit panem in regno Dei. Lc., xiv, 7-15.

Item sabbato, secundum Johannem : Dixit Jhesus turbis : operamini non cibum *usque* non siciet umquam. Jo., vi, 27-35.

Ebdomada v post Teophaniam, secundum Mathaeum : Simile est regnum caelorum homini qui seminat *usque* in horreum meum. Mt., xiii, 24-30.

In natale Agnes secunda, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

Ebdomada v (sic) post Teophaniam, secundum Mathaeum : Confiteor tibi domine pater *usque* honus meum leve. Mt., xi, 25-30.

In natale sancti Vincenti, secundum Johannem : Amen, amen dico vobis, nisi granum *usque* qui est in caelis. Jo., xii, 24.

Item alia dominica, secundum Marcum : In illo tempore : cum transcendisset Jhesus in nave *usque* et esto sana a plaga tua. Mr., v, 21-34.

Feria vi, secundum Marcum : Factum est deinceps ibat in civitatem *usque* Deus visitavit plebem suam. Lc., vii, 11-16.

Ebdomada vi post Teophaniam, secundum Marcum : Cum sero esset factum erat navis *usque* quodquot tangebant salvi fiebant. Mr., vi, 47-56.

Feria vi secundum Lucam : Rogavit Jhesum quidam phariseus ut cum illo manducaret *usque* quoniam dilexit multum. Lc., vii, 36-47.

Sabbato, secundum Marcum : Egressus Jhesus a mare *usque* non venit vocare iustos sed peccatores. Mr., ii, 13-17.

Ebdomada vii post Teophaniam, secundum Mathaeum : Cum venisset Jhesus ad turbas *usque* et curavit eos omnes. Mt., xii-15.

In Purificatione sancte Marie, secundum Lucam : Postquam completi sunt dies purgationis *usque* et plebs tua Israel. Lc., ii, 22-32.

In natale sancte Agathe, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum decem virginibus *usque* horam. Mt., xxv, 1-13.

Feria iiii, secundum Marcum : Exiens Jhesus de navi vidit turba *usque* abiit in montem orare. Mr., vi, 34-46.

Feria vi, secundum Mathaeum : Vespere autem facto accesserunt *usque* quinque milia hominum. Mt., xiv, 15-21.

Ebdomada viii post Teophaniam, secundum Lucam : Convocatis Jhesus discipulis suis *usque* evangelizantes et curantes ubique. Lc., ix, 1-6.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Accesserunt ad Jhesum a Hierosolimis *usque* non lotis manibus quoinquinant hominem. Mt., xv, 1-20.

In natale sancti Valentini, secundum

Lucam : Dicebat Jhesus discipulis suis : si quis vult post me venire *usque* donec videant Regnum Dei. Lc., ix, 23-27.

Feria vi, secundum Lucam : Factum est in una dierum ascendens Jhesus *usque* predicans quanta illi Jhesus fecisset. Lc., viii, 22-39.

Sabbato, secundum Marcum : Surgens Jhesus abiit in fines Thiri et Sidonis *usque* et demonium exise ab ea. Mr., vii, 24-30.

Ebdomada viii post Teophaniam, secundum Mathaeum : Dixit Jhesus discipulis suis : Simile est regnum celorum homini regi [qui fecit], nupcias filio *usque* pauci vero electi. Mt., xxii, 2-14.

Ebdomada x, secundum Mathaeum : Egressus Jhesus secessit in partes Tiri *usque* et sanata est filia illius ex illa hora. Mt., xv, 21-28.

In natale sancti Gregorii, confessoris, secundum Mathaeum : Dixit Jhesus discipulis suis : Vigilate *usque* super omnia bona sua constituet eum. Mt., xxiv, 42-47.

In chathedra sancti Petri, secundum Mathaeum : Venit Jhesus in partes Cesaree Philippi *usque* erit solutum et in celis. Mt., xvi, 13-19.

In Adnunciacione Domini, secundum Lucam : Missus est Gabriel Angelus *usque* secundum verbum tuum. Lc., i, 26-38.

In Septuagesima, secundum Mathaeum : Dixit Jhesus discipulis suis parabolam hanc : Simile est regnum celorum homini patri *usque* pauci vero electi. Mt., xx, 1-16.

In Sexagesima, secundum Lucam : Cum turba plurima *usque* fructum adfert in paciencia. Lc., viii, 4-15.

In Quinquagesima, secundum Lucam : Adsumpsit Jhesus xii^m *usque* omnis ples ut vidit dediti audem Deo. Lc., xviii, 31-43.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Qui non est mecum *usque* ex verbis tuis condemnaberis. Mt., xii, 30-37.

Feria vi, secundum Lucam : Interrogatus Jhesus ad phariseos quando *usque* illuc congregabuntur et aquile. Lc., xvii, 20-37.

Feria vii (sic), secundum Lucam : Attendite vobis ne graventur *usque* ante Filium hominis. Lc., xxi, 34-36.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Cum ieiunatis *usque* ibi est enim cor tuum. Mt., vi, 16-21.

Feria v, secundum Mathaeum : Cum introisset Jhesus *usque* et sanatus est puer ex illa hora. Mt., viii, 5-13.

Feria vi, secundum Mathaeum : Dixit Jhesus discipulis suis : Audistis quia dictum est *usque* et pater tuus qui videt in abscondito. Mt., v-vi, 43-4.

Sabbato, secundum Marcum : Cum sero esset factum *usque* salvi fiebant. Mr., vi, 48-56.

In Quadragesima, die dominica, secundum Mathaeum : Ductus est Jhesus in desertum *usque* et ministrabant ei. Mt., iv, 1-11.

Feria ii, secundum Mathaeum : Cum venerit Filius hominis *usque* in vitam eternam. Mt., xxv, 31-46.

Feria iii, secundum Mathaeum : Cum intrasset Jhesus *usque* de regno Dei. Mt., xxi, 10-31.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Accesserunt ad Jhesum scribe et pharisei *usque* et soror et mater est. Mt., xii, 38-50.

Feria v, secundum Mathaeum : Egressus Jhesus secessit *usque* ex illa hora. Mt., xv, 21-28.

Item, secundum Johannem : Dicebat Jhesus ad eos qui *usque* qui est ex Deo verba Dei audit. Jo., viii, 31-47.

Feria vi, secundum Johannem : Erat dies festus Judeorum *usque* qui fecit eum sanum. Jo., v, 1-15.

Sabbato, secundum Mathaeum : Adsumpsit Jhesus Petrum *usque* a mortuis resurgat. Mt., xvii, 1-9.

Ebdomada ii, secundum Mathaeum : Egressus Jhesus *usque* ex illa hora. Mt., xv, 21-28.

Feria ii, secundum Johannem : Ego vado *usque* facio semper. Jo., viii, 21-29.

Feria iii, secundum Mathaeum : Locutus est Jhesus *usque* humiliaverit, exaltabitur. Mt., xxiii, 1-12.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Ascendens Jhesus Jerosolimam *usque* redemptionem pro multis. Mt., xx, 17-28.

Feria v, secundum Johannem : Dixit Jhesus turbis Judeorum : Non possum ego *usque* verbis meis credetis. Jo., v, 30-47.

Feria vi, secundum Mathaeum : Homo erat pater familias *usque* eum abebant. Mt., xxi, 33-46.

Sabbato, secundum Lucam : Homo quidam abuit duos filios *usque* et inventus est. Lc., xv, 11-32.

Ebdomada iii, secundum Lucam : Erat Jhesus eiciens demonium *usque* et custodiunt illud. Lc., xi, 14-28.

Feria ii, secundum Lucam : Dixerunt

pharisei ad Jhesum : Quanta audivimus *usque* per medium illorum ibat. Lc., iv, 23-30.

Feria iii, secundum Mathaeum : Respicens Jhesus discipulos suos dixit Simoni Petro : Si peccaverit *usque* septuagies septies. Mt., xviii, 15-22.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Accesserunt ad Jhesum ab Jerosolimis *usque* non inquinat hominem. Mt., xv, 1-18.

Feria v, secundum Lucam : Surgens Jhesus de synagoga *usque* in synagogis Galilee. Lc., iv, 38-44.

Item, secundum Johannem : Operamini non cibum *usque* non siciet umquam. Jo., vi, 27-35.

Feria vi, secundum Johannem : Jhesus fatigatus ex itinere *usque* hic verus salvator mundi. Jo., iv, 5-42.

Sabbato, secundum Johannem : Perrexit Jhesus in montem Oliveti *usque* et amplius noli peccare. Jo., viii, 1-11.

Ebdomada iiii, secundum Johannem : Abiit Jhesus trans mare Galilee *usque* in mundum. Jo., vi, 1-14.

Feria ii, secundum Johannem : Prope erat Pascha Judeorum *usque* in homine. Jo., ii, 13-25.

Feria iii, secundum Johannem : Jam die festo mediante ascendit Jhesus *usque* multi crediderunt in eum. Jo., vii, 14-31.

Feria iiii, secundum Johannem : Preteriens Jhesus vidit hominem *usque* adoravit eum. Jo., ix, 1-38.

Feria v, secundum Lucam : Ibat Jhesus in civitate que vocatur *usque* visitavit plebem suam. Lc., vii, 11-16.

Item, secundum Johannem : Pater meus *usque* modo operatur *usque* in resurrectionem iudicii. Jo., v, 17-29.

Feria vi, secundum Johannem : Erat quidam languens Lazarus *usque* et crediderunt in eum. Jo., xi, 1-45.

Sabbato, secundum Johannem : Dicebat Jhesus turbis Judeorum : Ego sum lux *usque* quia nedum venerat hora eius. Jo., viii, 12-20.

Ebdomada v, secundum Johannem : Dicebat Jhesus turbis Judeorum et principibus *usque* et exivit de templo. Jo., viii, 46-59.

Feria ii, secundum Johannem : Miserunt principes et pharisei *usque* credentes in eum. Jo., vii, 32-39.

Feria iii, secundum Johannem : Ambulabat Jhesus in Galilea *usque* propter metum Judeorum. Jo., vii, 1-13.

Feria iiii, secundum Johannem : Facta sunt encenia in Jerosolima *usque* et ego in Patre. Jo., x, 22-38.

Feria v, secundum Lucam : Rogabat Jhesum quidam phariseus *usque* quoniam dilexit multum. Lc., vii, 36-47.

Item, secundum Johannem : Cum audissent quidam de turba sermones Jhesu *usque* unusquisque in domum suam. Jo., vii, 40-53.

Feria vi, secundum Johannem : Collegerunt pontifices *usque* morabatur cum discipulis suis. Jo., xi, 47-54.

Sabbato, secundum Johannem : Amen, amen dico vobis nisi manducaveritis carnem *usque* cum esset unus ex duodecim. Jo., vi, 54-72.

Ebdomada. Legitur Passio secundum Mathaeum : Scitis quia post biduum Pascha fiet *usque* signantes [lapidem cum custodibus]. Mt., xxvi-xxvii.

Feria ii, secundum Johannem : Ante sex dies Pasche *usque* abscondit se ab eis. Jo., xii, 1-36.

Feria iii, secundum Johannem : Ante diem festum Pasche *usque* clarificavit eum. Jo., xiii, 1-32.

Item, secundum Marcum : *usque* ad ostium monumenti. Mr. [xiv], xv-46.

Feria iiii, secundum Lucam : Adpropinquabat dies festus azimorum *usque* nondum quisque positus fuerat. Lc., xxii, xxiii-53.

Feria v, secundum Johannem : Ante die festum *usque* [quemadmo] dum ego feci vobis, ita et vos faciatis. Jo., xiii, 1-15.

Feria vi, secundum Johannem : Egredus est Jhesus trans torrentem Cedron *usque* quia iusta monumentum ubi posuerunt eum. Jo., xviii-xix.

Sabbato, secundum Mathaeum : Vespere autem sabbati *usque* ecce predixi vobis. Mt., xxviii, 1-7.

In Pascha Domini, secundum Marcum : Maria Magdalene et Maria Jacobi et Salome *usque* ibi eum videbitis sicut dixit vobis. Mr., xvi, 1-7.

Feria ii, secundum Lucam : Duo ex discipulis Jhesu ibant in castellum *usque* et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Lc., xxiv, 13-35.

Feria iii, secundum Lucam : Stetit Jhesus in medio discipulorum suorum *usque* remissionem populorum in omnes gentes. Lc., xxiv, 36-47.

Feria iiii, secundum Johannem : Ma-

nifestavit se Jhesus discipulis suis *usque* cum surrexisset a mortuis. Jo., xxi, 1-14.

Feria v, secundum Johannem : Maria stabat ad monumentum *usque* cum surrexisset a mortuis. Jo., xx, 11-18. (Una distracció, sens dubte, del copista no ens dóna (prenent-lo per l'anterior) l'acabament exacte d'aquest pericope, el qual és així) : et hec dixit michi.

Feria vi, secundum Mathaeum : Undecim discipuli abierunt in Galilea *usque* ad consumacionem seculi. Mt., xxviii, 16-20.

Sabbato, secundum Johannem : Cum esset sero die illa *usque* quorum remisseritis remittuntur eis. Jo., xx, 19-23.

Item, secundum Johannem : Una sabbati Maria Magdalene *usque* quia oportebat eum a mortuis resurgere. Jo., xx, 1-9.

Die dominica octabas Pasche, secundum Johannem : Tomas unus ex duodecim *usque* ut credentes vitam habeatis in nomine eius. Jo., xx, 24-31.

Mense Aprilis die xiiii. Natale sanctorum Tiburcii et Valeriani et Maximiani, secundum Johannem : Hoc est preceptum meum *usque* quodcumque petieritis nomine meo det vobis. Jo., xv, 12-16.

In Pascha notina, secundum Johannem : Erat homo ex Phariseis *usque* habeat vitam eternam. Jo., iiii, 1-15.

Die xxiiii. Natale sancti Georgii, secundum Lucam : Dixit Jhesus discipulis [suis] Ponite in cordibus vestris *usque* possidebitis animas vestras. Lc., xxi, 14-19.

Die xxv. In letania maiore, secundum Lucam : Quis vestrum habebit amicum *usque* spiritum bonum petentibus se. Lc., xi, 5-13.

In vigilia Ascensa Domini, secundum Johannem : Sublevatis Jhesus oculis in celum *usque* et ad te vado. Jo., xvii, 1-11.

In die Ascensa Domini, secundum Marcum : Recumbentibus undecim discipulis *usque* sequentibus signis. Mr., xvi, 14-20.

Feria iiii, secundum Johannem : Respiciens Jhesus discipulis suis dixit : Pater *usque* sed ut serves eos a malo. Jo., xvii, 11-15.

Feria vi, secundum Johannem : Erat quidam regulus cuius filius infirmabatur *usque* et tota domus eius. Jo., iv, 46-53.

Die xxviii. In natale sancti Vitalis, secundum Johannem : Ego sum vitis vera et pater *usque* fiet vobis. Jo., xv, 1-7.

Sabbato, secundum Johannem : Abiit

Jhesus trans mare *usque* sedebat cum discipulis suis. Jo., vi, 1-3.

Ebdomada ii, secundum Johannem : Ego sum pastor *usque* et unus pastor. Jo., x, 11-16.

In natale Apostolorum Philippi et Jacobi, secundum Johannem : Non turbetur cor vestrum *usque* in nomine meo hoc faciam. Jo., xiv, 1-14.

In natale [sanctorum] Alexandri, Eveni et Teodoli, secundum Johannem : Hec mando vobis *usque* habuerunt me gratis. Jo., xv, 17-25.

Feria vi, secundum Johannem : Qui credit in me *usque* sicut dixit michi pater sic loquer. Jo., xii, 44-50.

Ebdomada iiii, secundum Johannem : Modicum et non videbitis me *usque* et gaudium vestrum nemo tollet [a vobis]. Jo., xvi, 16-23.

In natale sancti Gordiani, secundum Mathaeum : Nobite arbitrari *usque* non perdet mercedem suam. Mt., x, 34-42.

In natale sanctorum Nerei et Achilei, secundum Mathaeum : Accesserunt ad Jhesum Pharisei *usque* sed quibus datum est. Mt., xix, 3-11.

In natale sancti Pancracii, secundum Johannem : Hec mando vobis ut diligatis *usque* quia oderunt me gratis. Jo., xv, 17-25.

Ebdomada iiii post Pasca, secundum Johannem : Vado ad eum qui me misit *usque* et adnuntiabit vobis. Jo., xvi, 5-13.

Ebdomada v ante Ascensa Domini, secundum Johannem : Amen, amen dico vobis si quis petieritis *usque* in hoc credimus quia a Deo existis. Jo., xvi, 23-30.

Die xx mensis supra. Natale sancte Prudenciane, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* et vetera. Mt., xiii, 44-52.

Feria iiii, secundum Johannem : Abiit Jhesus cum discipulis suis in Judeam terram *usque* gaudium meum impletum est. Jo., iiii, 22-29.

In natale sancti Urbani, confessoris, secundum Mathaeum : Vigilate ergo *usque* super omnia bona sua constituet eum. Mt., xxiv, 42-47.

Ebdomada i post Ascensa Domini, secundum Johannem : Cum venerit Paracletus *usque* quia ego dixi vobis. Jo., xv, 26-4.

Feria iiii, secundum Johannem : Si manseritis *usque* gaudium vestrum. Jo., viii, 31.

Sabbato, in vigilia Pentecosten, secundum Johannem : Si diligitis me *usque* et manifestabo ei meipsum. Jo., xiv, 15-21.

In Pentecosten, secundum Johannem : Si quis diligit me sermonem meum *usque* dedit michi Pater, sic facio. Jo., xiv, 23-31.

Feria ii, secundum Johannem : Sic enim dilexit Deus mundum *usque* quia in Deo sunt facta. Jo., iii, 16-21.

Feria iii, secundum Johannem : Amen, amen dico vobis, qui non intrat per ostium *usque* abundancius habeant. Jo., x, 1-10.

Feria ii, secundum Johannem : Nemo potest venire ad me *usque* pro mundi vita. Jo., vi, 44-52.

Feria v, secundum Lucam : Convocatis Jhesus *usque* et curantes ubique. Lc., ix, 1-6.

Feria vi, secundum Lucam : Factum est in una dierum *usque* quia vidimus mirabilia hodie. Lc., v, 17-26.

Sabbato xii lectiones, secundum Mathaeum : Egreffente Jhesu ab Jerico et secuti sunt eum *usque* et secuti sunt eum. Mt., xx, 29-34.

Octabas Pentecosten, secundum Johannem : Erat homo ex Phariseis *usque* sed habeat vitam eternam. Jo., iii, 1-15.

In natale [sanctorum] Marcellini et Petri, secundum Lucam : Cum audieritis prelia *usque* in patientia vestra [possidebitis animas vestras]. Lc., xxi, 9-19.

Feria iiii, secundum Lucam : Accedentes discipuli *usque* et saturati sunt. Lc., ix, 12-17.

In natale sanctorum Primi et Feliciani, secundum Johannem : Hoc est preceptum meum *usque* in nomine meo det vobis. Jo., xv, 12-16.

Feria vi, secundum Lucam : Erant adpropinquantes ad Jhesum peccatores *usque* ad unum peccatorem penitentiam agentem. Lc., xv, 1-7.

Sabbato, secundum Lucam : Venit ad Jhesum vir cui nomine Jairus *usque* fides tua [salvam te fecit] vade in pace. Lc., viii, 41-48.

In natale sancti Basilidi, secundum Johannem : Erat homo ex Phariseis *usque* sed habeat vitam eternam. Jo., iii, 1-15.

In natale sancte Felicule, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

Feria iiii, secundum Lucam : Acceden-

tes discipuli ad Jhesum dixerunt illi *usque* saturati sunt. Lc., ix, 12-17.

Feria vi, secundum Lucam : Erant adpropinquantes ad Jhesum *usque* super unum peccatorem penitentem. Lc., xv, 1-7.

Sabbato, secundum Lucam : Venit ad Jhesum vir cui nomen Jairus *usque* vade in pace. Lc., viii, 41-48.

In natale [sanctorum] Marci et Marcelliani, secundum Johannem : Hoc est preceptum meum *usque* det vobis. Jo., xv, 12-16.

In natale [sanctorum] Gerbasii et Protasii, secundum Marcum : Egreffente Jhesu de templo *usque* in fine salvus erit. Mr., xiii, 1-13.

In vigilia sancti Johannis baptiste, secundum Lucam : Fuit in diebus Herodis regis *usque* parare Domino plebem perfectam. Lc., i, 5-17.

In natale sancti eiusdem, secundum Lucam : Helisabet impletum est tempus pariendi *usque* redemptionem plebis sue. Lc., i, 57-68.

In natale sanctorum Joannis et Pauli, secundum Lucam : Adtendite a fermento Phariseorum *usque* est in celis. Lc., xii, 1-8.

Ebdomada ii post Pentecosten, secundum Lucam : Cum turbe inruerent ad Jhesum *usque* et secuti sunt eum. Lc., v, 1-11.

In vigilia Apostolorum Petri et Pauli, secundum Johannem : Dixit Simoni Petro Jhesus *usque* clarificaturus esset Deum. Jo., xxi, 15-19.

In natale eiusdem, secundum Mathaeum : Venit Jhesus in partes Cesaree *usque* erit solutum et in celis. Mt., xvi, 13-19.

In natale sancti Pauli, secundum Mathaeum : Dixit Simon Petrus ad Jhesum *usque* vitam eternam possidebitis. Mt., xix, 27-29.

Ebdomada i post natale Apostolorum, secundum Mathaeum : Nisi abundaverit iusticia vestra *usque* ofers munum tuum. Mt., v, 20-24.

In natale sanctorum Processi et Martiniani, secundum Mathaeum : Sedente Jhesu *usque* hic salvus erit. Mt., xxiv, 3-13.

In octabas Apostolorum, secundum Mathaeum : Jussit Jhesus discipulos suos ascendere in naviculam *usque* vere Filius Dei es. Mt., xiv, 22-33.

Feria iiii, secundum Marcum : Cum

egressus esset Jhesus in via *usque* veni sequere me. Mr., x, 17-21.

Feria vi secundum Marcum : Exierunt Pharisei et coeperunt *usque* dimissit illum in domum suam. Mr., viii, 11-26.

Ebdomada ii post octabas Apostolorum, secundum Marcum : Cum turba multa esset cum Jhesu *usque* et dimissit eos. Mr., viii, 1-9.

In natale septem Fratrum, secundum Mathaeum : Videns turbas Jhesus *usque* copiosa est in celis. Mt., v, 1-12.

Prima missa ad sanctum Alexandrum, secundum Lucam : Nemo ascendit (sic) lucerna *usque* sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Lc., xi, 33-36.

Item ad sanctam Felicitatem, secundum Mathaeum : Loquente Jhesu ad turbas *usque* meus frater et soror et mater est. Mt., xii, 46-50.

Feria vi, secundum Lucam : Descendente Jhesu de monte cum discipulis *usque* et reddit illum matri suae. Lc., vii, 11-15.

Sabbato, secundum Mathaeum : Ascendens quidam ad Jhesum ait illi *usque* veni sequere me. Mt., xix, 16-21.

Ebdomada iii post octabas Apostolorum, secundum Mathaeum : Adtendite a falsis prophetis *usque* intravit in regnum celorum. Mt., vii, 15-21.

In natale sancte Praxedis, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

In natale sancti Apollinaris, secundum Lucam : Facta est contemptio (sic) inter discipulos *usque* tribus Israel. Lc., xxii, 24-30.

Feria iiii, secundum Lucam : Cum egressus esset Jhesus de navi *usque* quanta illi fecisset Deus. Lc., viii, 27-39.

Feria vi, secundum Lucam : Homo quidam erat dives *usque* ex mortuis [resurrexerit, credent]. Lc., xvi, 19-31.

In natale sanctorum Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis, secundum Lucam : Sint lumbi vestri precincti *usque* filius hominis veniat. Lc., xii, 35-40.

In natale sanctorum Abdon et Senen, secundum Johannem : Hoc est preceptum meum *usque* hoderunt me gratis. Jo., xv, 12-25.

Ebdomada iiii post octabas Apostolorum, secundum Lucam : Homo quidam erat dives et abebat villicum *usque* in eterna tabernacula. Lc., xvi, 1-9.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Vespere facto accesserunt ad Jhesum *usque* quasi quinque milia hominum. Mt., xiv, 15-21.

Ebdomada v secundum Lucam : Quidam legisperitus surrexit *usque* vade tu fac similiter. Lc., x, 25-37.

Ad vinculas, secundum Mathaeum : Jussit Jhesus discipulos suos descendere in naviculam *usque* vere filius Dei es. Mt., xiv, 22-33.

In natale sancti Stephani, pontificis, secundum Lucam : Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam *usque* omni abenti dabitur et abundavit. Lc., xix, 12-26.

Feria iiii, secundum Lucam : Erat Jhesus eiciens demonium *usque* et custodiunt illud. Lc., xi, 14-28.

Ebdomada vi post natale Apostolorum, secundum Lucam : Dicebat Jhesus ad quosdam qui in se confidebant : Duo homines *usque* et qui se humiliat exaltabitur. Lc., xviii, 9-14.

In natale sancti Sixti, Secundi, Felicissimi et Agapiti, secundum Mathaeum : Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum *usque* in finem, hic salvus erit. Mt., x, 16-22.

In natale sancti Ciriaci, secundum Mathaeum : Nichil opertum quod non reveletur *usque* coram patre meo qui est in celis. Mt., x, 26-32.

In vigilia sancti Laurenti, secundum Mathaeum : Si quis vult post me venire *usque* Filium hominis... Mt., xvi, 24-28.

In natale sancti Laurenti. Ad i Missam, secundum Mathaeum : Qui amat patrem suum aut matrem *usque* non perdet mercedem suam. Mt., x, 37-42.

Ad Missam publicam in sancti Laurenti, secundum Johannem : Nisi granum frumenti *usque* pater meus qui est in celis (sic). Jo., xii, 24-26.

In natale sancti Tiburcii, secundum Johannem : Hoc est preceptum meum *usque* det vobis. Jo., xv, 12-16.

In natale sancte Susanne, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

In natale sancti Eupli (sic), secundum Johannem : Amen, amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos *usque* in nomine meo dabit vobis. Jo., xvi, 20-23.

Feria iiii, secundum Lucam : Rogabat

Jhesum quidam Phariseus ut manducaret *usque* quoniam dilexit multum. Lc., vii, 36-47.

In natale sancti Ipoliti, secundum Lucam : Attendite a fermento Phariseorum *usque* coram angelis Dei. Lc., xii, 1-8.

Feria vi, secundum Lucam : Surgens Jhesus de sinagoga *usque* evangelizare regnum Dei. Lc., iv, 38-43.

In natale sancti Eusebii, secundum Mathaeum : Vigilate, nescitis *usque* constituet eum. Mt., xxiv, 42-47.

Sollemnia depositionis sancte Marie, secundum Lucam : Intravit Jhesus in quodam castellum *usque* non auferetur ab ea. Lc., x, 38-42.

Item eiusdem, evangelium in finem [secundum] Lucam : Factum est cum hec diceret *usque* immo beati qui audiunt [verbum Dei et] custodiunt illud. Lc., xi, 27-28.

In natale sancti Agapiti, secundum Lucam : Sint lumbi vestri precincti *usque* Filius hominis veniet. Lc., 35-40.

Ebdomada i post natale sancti Laurenti, secundum Marcum : Exiens Jhesus de finibus Tyri *usque* et mutos loqui. Mr., vii, 31-37.

In natale sancti Timothei, secundum Lucam : Si quis venit ad me *usque* qui abet aures audiendi audiat. Lc., xiv, 26-35.

In natale sancti Genesii, secundum Marcum : Videte ne quis vos seducat *usque* hic salvus erit. Mt., xxiv, 4-13.

Feria iiii, secundum Lucam : Dum iret Jhesus per civitates et castella *usque* et accumbent in regno Dei. Lc., xiii, 22-29.

In natale sancti Ermes, secundum Lucam : Descendens Jhesus de monte stetit *usque* copiosa est in celis. Lc., vi, 17-23.

In natale sancte Savine, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

In natale sancti Felicis et Audacti et Decollacione sancti Johannis Baptiste, secundum Marcum : Misit Herodes rex et tenuit Johannem *usque* et possuerunt illud in monumento. Mr., vi, 17-29.

Ebdomada ii post natale sancti Laurenti, secundum Lucam : Beati oculi qui vident *usque* vade et tu fac similiter. Lc., x, 23-37.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Abeunt Pharisei consilium *usque* in nomine eius sperabunt. Mt., xii, 14-21.

Feria vi, secundum Lucam : Ait ad Jhesum quidam de turba *usque* et Deus pascit illos. Lc., xii, 13-24.

Ebdomada iiii post natale sancti Laurenti, secundum Lucam : Dum iret Jhesus in Jherusalem transiebat *usque* fides tua te salvum fecit. Lc., xvii, 11-19.

Feria iiii, secundum Marcum : Introivit Jhesus Jherosolimam in templo *usque* admirabantur doctrina eius. Mr., xi, 11-18.

In nativitate sancte Marie, secundum Lucam : Exurgens Maria habiit in montana *usque* in salutari meo. Lc., i, 39-47.

In natale sancti Adriani, secundum Johannem : Ego sum vitis vera *usque* gaudium vestrum impleatur. Jo., xv, 1-11.

In natale sanctorum Proti et Jacinti, secundum Mathaeum : Cum persequuntur vos in civitate ista *usque* qui est in caelis. Mt., x, 23-32.

Ebdomada iiii post natale sancti Laurenti, secundum Mathaeum : Nemo potest duobus dominis servire *usque* et hec omnia eicientur (sic) vobis. Mt., vi, 24-33.

Feria iiii, secundum Mathaeum : Audistis quia dictum est diliges proximum tuum *usque* reddet tibi. Mt., v-vi, 43-4.

Feria vi, secundum Lucam : Docente Jhesu populum in templo *usque* in qua potestate hec facio. Lc., xx, 1-8.

In natale sancti Cornelii, pontificis, et Cipriani, secundum Lucam : Dicebat Jhesus turbis Phariseorum et principibus sacerdotum : Ve vobis quia hedificatis *usque* querentes capere aliquid ex ore eius ut accusarent eum. Lc., xi, 47-54.

In Exaltacio[ne] sancte Crucis, secundum Johannem : Erat homo ex Phariseis Nichodemus *usque* vitam eternam. Jo., iii, 1-15.

Ebdomada v post natale sancti Laurenti, secundum Lucam : Ibat Jhesus in civitate que vocatur Naym *usque* plebem suam. Lc., vii, 11-16.

In natale sancti Nicomedis, secundum Lucam : Si quis vult post me venire *usque* donec videant regnum Dei. Lc., ix, 23-27.

In natale sanctorum Lucie et Eufemie, secundum Marcum : Simile est regnum celorum thesauro *usque* nova et vetera. Mt., xiii, 44-52.

Feria iiii, secundum Lucam : Vidit Jhesus publicanum nomine Levi *usque* sed peccatores in paciencia (sic). Lc., v, 27-32.

Ebdomada i post natale sancti Cipriani, secundum Lucam : Cum intraret Jhesus

in domum cuiusdam *usque* qui se humiliat exaltabitur. Lc., xiv, 1-11.

Feria iiii, secundum Marcum : Respondens unus de turba *usque* in oratione et ieiunio. Mr., ix, 16-28.

Feria vi, secundum Lucam : Sedebat Jhesus doceus et erant Pharisei *usque* vidimus mirabilia hodie. Lc., v, 17-26.

Sabbato in xii lectiones, secundum Lucam : Erat Jhesus docens in sinagogis *usque* que gloriose fiebant ab eo. Lc., xiii, 6-17.

Ebdomada ii post natale sancti Cipriani, secundum Mathaeum : Accedentes ad Jhesum Saducei *usque* audientes turbe mirabantur in doc[trina eius]. Mt., xxi, 23-33.

Feria iiii, secundum Marcum : Interrogavit Jhesus unus de scribis quod esset *usque* longe ad regno Dei. Mr., xii, 28-34.

Feria vi, secundum Mathaeum : Simile factum est regnum celorum homini qui seminavit *usque* in orreum [meum]. Mt., xiii, 24-30.

In natale sancti Eustochii, secundum Lucam : Sint lumbi vestri precincti *usque* Filius hominis veniet. Lc., xii, 35-40.

In natale sanctorum Cosme et Damiani, secundum Johannem : Hec mando vobis ut diligatis invicem *usque* qui hoderunt me gratis. Jo., xv, 17-25.

In Dedicatione sancti Michaelis Arcangelii, secundum Mathaeum : Accesserunt ad Jhesum *usque* qui est in celis. Mt., xviii, 1-10.

Ebdomada tertia post natale sancti Cipriani, secundum Mathaeum : Ascendens Jhesus in navicula transfretavit *usque* qui dedit potestatem talem hominibus. Mt., ix, 1-8.

In natale sancti Marii, secundum Mathaeum : Homo quidam proficiscens *usque* intra in gaudium Domini tui. Mt., xxv, 14-23.

In natale sancti Calixti, pontificis, secundum Mathaeum : Vigilate quia nescitis *usque* constituet eum. Mt., xxiv, 42-47.

In natale [sanctorum] Chrisanti et Dario, secundum Mathaeum : Videte ne quis vos seducat *usque* in finem hic salvus erit. Mt., xxiv, 4-13.

In natale sancti Cesarii, secundum Johannem : Amen, amen dico vobis, nisi

granum frumenti *usque* pater meus qui est in celis. Jo., xii, 24-26.

In natale sanctorum iiii^{or} Coronatorum, secundum Lucam : Descendens Jhesus de monte *usque* copiosa est in celis. Lc., vi, 17-23.

In natale sancti Teodori, secundum Lucam : Ponite in cordibus vestris *usque* possidebitis animas vestras. Lc., xxi, 14-19.

In natale sancti Cipriani, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum homini regi qui voluit rationem *usque* fratri suo de cordibus vestris. Mt., xviii, 23-35.

In natale sancti Meune, secundum Lucam : Si quis vult post me venire *usque* videant regnum Dei. Lc., ix, 23-27.

In natale sancti Martini, secundum Lucam : Sint lumbi vestri precincti *usque* Filius hominis veniet. Lc., xii, 35-40.

Feria iiii, secundum Lucam : Erant adpropinquantes ad Jhesum *usque* penitentiam agente. Lc., xv, 1-10.

Ebdomada v post natale sancti Cipriani, secundum Mathaeum : Abeuntes Pharisei consilium inierunt *usque* que sunt Dei Deo. Mt., xxi, 15-21.

In natale sancte Cecilie, secundum Mathaeum : Simile est regnum celorum x virginibus *usque* quia nescitis diem neque horam. Mt., xxv, 1-13.

In natale [sancti] Clementis, secundum Mathaeum : Homo quidam peregre *usque* intra in gaudium Domini tui. Mt., xxv, 14-23.

In natale sancte Felicitatis, secundum Mathaeum : Loquente Jhesu ad turbas *usque* et soror et mater est. Mt., xii, 46-50.

In natale sancti Grisogoni, secundum Johannem : Hec mando vobis ut diligatis invicem *usque* oderunt me gratis. Jo., xv, 17-25.

Ebdomada vi post natale sancti Cipriani, secundum Mathaeum : Loquente Jhesu ad turbas ecce princeps *usque* est mulier ex illa hora. Mt., ix, 18-22.

Feria iiii, secundum Lucam : Cum esset Jhesus in civitate ecce vir plenus lepra *usque* ab in firmitatibus suis. Lc., v, 12-15.

In natale sancti Saturnini, secundum Marcum : Videte ne quis vos seducat *usque* hic salvus erit. Mr., xiii, 5-13.

NOTA ADDICIONAL A LA PÀGINA 133

Dels textos que atribuïts a sant Jeroni i a sant Isidor, des del foli 318 al 330, clouen el manuscrit, podem dir el següent:

Després del conegut pròleg de sant Jeroni a Paulí *Frater Ambrosius...*, segueixen a nom de sant Isidor els dos textos : a) *Plenitudo Novi et Veteris Testamenti*, el qual no és altra cosa que l'enumeració dels setanta dos llibres de la Bíblia amb una breu nota de l'assumpte de cada un d'ells; i b) *Ortus vita vel obitus patrum*, ço és, les genealogies dels personatges bíblics en nombre de LXXXV (segons l'índex que precedeix) des d'Adam fins a Titus, el deixeble de l'Apòstol. Les ratlles dedicades aquí a Isaïes i Jeremies són el mateix text (anotat en son lloc respectiu) que a nom de sant Isidor existeix davant ambdós profetes. És, així mateix, atribuïble al sant hispaletà el text final, de poques ratlles : *Incipiunt generationes de beato Noe qui in arca fuit*.